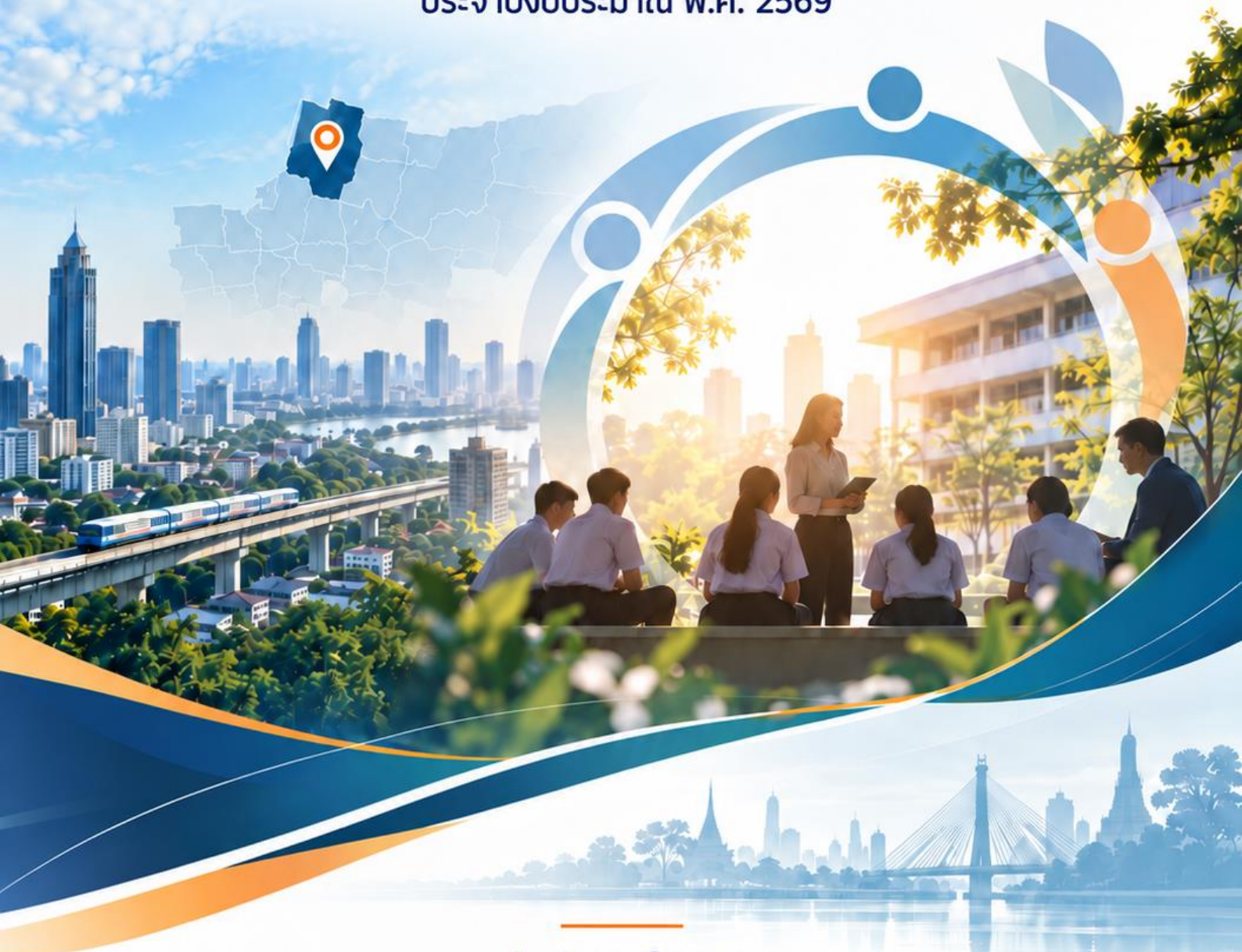
รายงานผลการดำเนินโครงการ

RJ in Schools Sandbox

การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา

พื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569



ฝ่ายประสานนโยบาย 3
สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย

สารบัญ

บทนำ....1
1. ภาพรวมโครงการ....2
1.1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ....2
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ....3
1.3 แนวทางและกรอบการดำเนินงาน....3
1.4 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำรายงาน....5
1.5 คณะทำงาน....9
2. ผลการดำเนินโครงการ....10
2.1 สถานการณ์ปัญหาและความจำเป็นในการดำเนินโครงการ....14
2.2 ที่มาและพัฒนาการของโครงการ....16
2.3 โครงสร้างความร่วมมือและการพัฒนาครูแกนนำในโรงเรียนนำร่อง....21
2.4 การพัฒนาศักยภาพครูและการขยายผลการดำเนินงาน....22
2.5 การบูรณาการแพลตฟอร์ม SoSafe เพื่อสนับสนุนระบบช่วยเหลือและส่งต่อ....30
3. ข้อค้นพบ....31
3.1 ผลการแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ....31
3.2 ข้อจำกัดและความท้าทายจากการดำเนินงาน....38
3.3 ผลการประเมินโครงการ....40
3.4 แนวทางการขยายผลและการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย....58
4. การเผยแพร่ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการเชื่อมโยงเชิงนโยบาย....63
4.1 การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในระดับนานาชาติ....63
5. ผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายตามแผน....70
6. ผลผลิตของโครงการตามแผน....72
6.1 การพัฒนาศักยภาพครูและเครือข่าย....72
6.2 การดำเนินงานและการขยายผล....72
6.3 การประเมินผลและการสังเคราะห์บทเรียน....73
7. ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น....74
7.1 ผลผลิตสำคัญจากการดำเนินโครงการ....74

7.2 ผลลัพธ์และการต่อยอดเชิงระบบ 74
8. ผลการใช้จ่ายงบประมาณ 75
8.1 รายละเอียดงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ 75
8.2 รายละเอียดการสนับสนุนทรัพยากรและความร่วมมือจากหน่วยงานภาคี 76
9. ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด 78
9.1 ข้อจำกัดด้านบุคลากรและการสนับสนุนภายในโรงเรียน 78
9.2 ข้อจำกัดด้านกระบวนการและระบบสนับสนุน 78
10. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานระยะต่อไป 79
10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการพัฒนาระบบสนับสนุน 79
10.2 ความเชื่อมโยงกับทิศทางการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2570 80
บรรณานุกรม 82

บทนำ

ช่วงวัยเรียนเป็นช่วงสำคัญของการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์ และการพัฒนาทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นรากฐานของการเติบโตและการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนซึ่งเป็นพื้นที่หลักของการเรียนรู้และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นยังมิได้เป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชนทุกคนอย่างแท้จริง ข้อมูลการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพของเด็กและเยาวชนไทยในปี พ.ศ. 2568 พบว่า ร้อยละ 65.54 เคยมีประสบการณ์ถูกกลั่นแกล้ง และในกลุ่มผู้ที่เคยถูกกลั่นแกล้ง ร้อยละ 83.35 ระบุว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ที่เกิดการกลั่นแกล้งมากที่สุด[1]

ในบริบทดังกล่าว การจัดการความขัดแย้งและพฤติกรรมในโรงเรียนจำเป็นต้องพิจารณามากกว่าการควบคุมหรือการลงโทษ โดยให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจสาเหตุ ความเสียหายและผลกระทบที่เกิดขึ้น ความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง การรับผิดชอบต่อการกระทำ ตลอดจนการเยียวยาและฟื้นฟูความสัมพันธ์ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) จึงร่วมกับกรุงเทพมหานคร คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และภาคีเครือข่าย ดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox เพื่อทดลองและพัฒนาแนวทางการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา (Restorative Justice: RJ) มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพครู สร้างกลไกจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมความปลอดภัยของนักเรียน และเชื่อมโยงการช่วยเหลือภายในโรงเรียนกับระบบสนับสนุนและการส่งต่อที่เหมาะสม[2]

รายงานผลการดำเนินโครงการฉบับนี้รวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินงานในโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง การพัฒนาครูแกนนำและการขยายผลการอบรมสู่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร การดำเนินกรณีศึกษา การใช้เครื่องมือ RJ Journey การรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน ผลการประเมิน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครู ผู้บริหาร ทีมที่ปรึกษา และภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายผลลัพธ์ การเปลี่ยนแปลง ปัจจัยสนับสนุน ข้อจำกัด และบทเรียนเชิงระบบที่เกิดขึ้นจากการนำ RJ ไปใช้จริง พร้อมใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนาการดำเนินงานและการขยายผลในระยะต่อไป [3]

---

[1] กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, “สบส. เผยผลสำรวจพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง พบเด็กไทยเสี่ยงทำร้ายตัวเองมากกว่า 1 ใน 4,” 8 กันยายน 2568, https://prgroup.hss.moph.go.th/info/news/4488.

[2] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ กรุงเทพมหานคร, *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือโครงการรณรงค์เชิงนโยบายส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในสถานศึกษา* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ กรุงเทพมหานคร, 2568), ข้อ 1–2; สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: บูรณาการข้อมูลความคืบหน้าและรายงาน Phase 2* (เอกสารภายใน, 2569).

[3] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: บูรณาการข้อมูลความคืบหน้าและรายงาน Phase 2* (เอกสารภายใน, 2569); ฝ่ายประสานนโยบาย 3

1. ภาพรวมโครงการ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโครงการ RJ in Schools Sandbox

รายการ	รายละเอียด
ชื่อโครงการ	RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร
หน่วยงานรับผิดชอบ	ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
พื้นที่ดำเนินงาน	โรงเรียนนำร่องสังกัดกรุงเทพมหานครในพื้นที่เขตหลักสี่ จำนวน 6 แห่ง และการขยายผลสู่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 119 แห่ง[4]
ระยะเวลาดำเนินงาน	ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 โดยเริ่มการเตรียมความพร้อมและพัฒนาครูแกนนำตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2568[5]
กลุ่มเป้าหมายหลัก	ครูแกนนำ จำนวน 30 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนนำร่อง นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง และครูจากเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 329 คน[6]
ภาคีความร่วมมือ	กรุงเทพมหานคร คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย มูลนิธิฟรีดริช เนามัน เพื่อเสรีภาพ ประเทศไทย บริษัท Found by Design และภาคีที่เกี่ยวข้อง[7]

[4] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[5] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[6] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[7] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ กรุงเทพมหานคร, *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือโครงการรณรงค์เชิงนโยบายส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในสถานศึกษา* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ กรุงเทพมหานคร, 2568), ข้อ 1–3.

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1) พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของครูในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา[8]

2) พัฒนาครูแกนนำให้เป็นกลไกขับเคลื่อน สนับสนุนเพื่อนครู และบริหารจัดการความขัดแย้งในโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์[9]

3) ทดลองใช้และถอดบทเรียนจากกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยากับกรณีจริงในโรงเรียนนำร่อง[10]

4) ขยายฐานความรู้และทักษะด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาไปสู่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร[11]

5) สังเคราะห์ผลลัพธ์ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ข้อจำกัด และข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการขยายผลในระดับกรุงเทพมหานคร[12]

1.3 แนวทางและกรอบการดำเนินงาน

ระยะเตรียมการ (Preparation): ดำเนินการหารือและประสานความร่วมมือกับกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่ ผู้บริหารสถานศึกษา และภาคีวิชาการ เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ ระบบให้คำปรึกษา กรอบการเก็บข้อมูล และเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน[13]

กิจกรรมที่ 1 การพัฒนาครูแกนนำด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา (Training for RJ Leading Teachers): พัฒนาครูแกนนำจากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง โรงเรียนละ 5 คน รวม 30 คน[14]

กิจกรรมที่ 2 การสร้างเครือข่ายครูผู้ถ่ายทอด (RJ Trainers Network): สนับสนุนครูแกนนำให้ขยายความรู้และทักษะไปสู่ครูภายในโรงเรียน รวมประมาณ 180 คน พร้อมพัฒนากลไกสนับสนุนการดำเนินงานภายในสถานศึกษา[15]

กิจกรรมที่ 3 การบริหารจัดการกรณีศึกษา (Case Management): นำกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาไปประยุกต์ใช้กับกรณีจริง พร้อมบันทึกข้อมูล วิเคราะห์กระบวนการ และติดตามผลการดำเนินงาน[16]

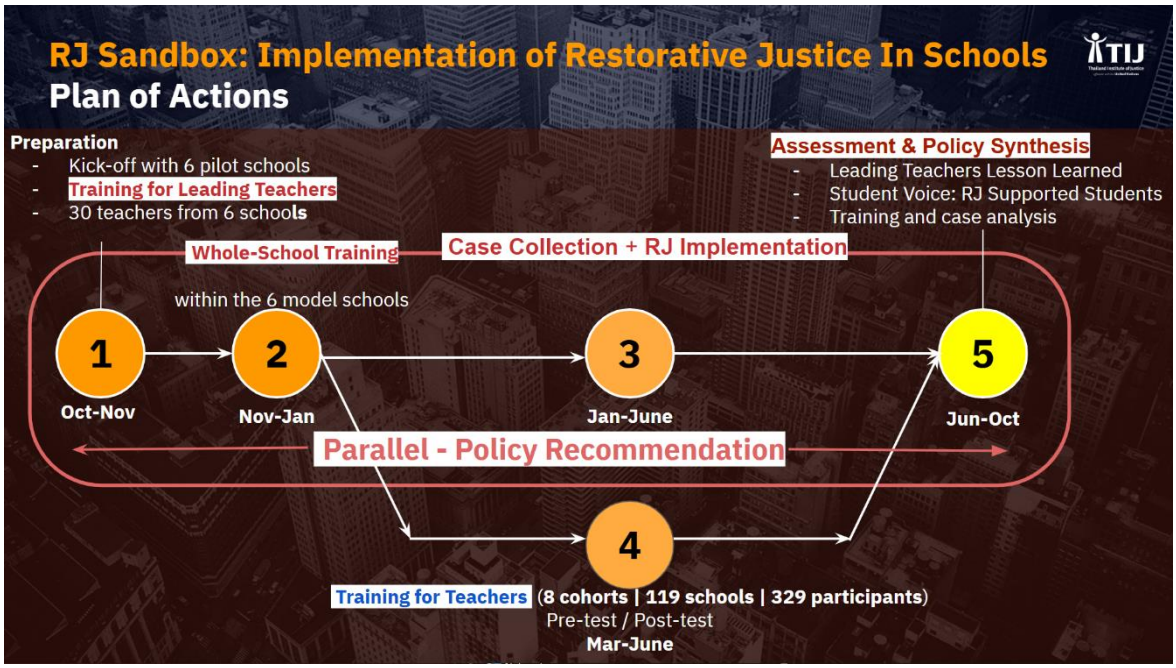
---

[8] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[9] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

กิจกรรมที่ 4 การพัฒนาทักษะครู ขั้นขยายผลสู่โรงเรียน อย่างน้อย 109 แห่ง (Training for Teachers): ตามเป้าหมายแผน จัดกิจกรรมอบรมจำนวน 8 รุ่น ครอบคลุมโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างน้อย 109 แห่ง[17]

กิจกรรมที่ 5 การประเมินผลและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย (Assessment): ดำเนินการประเมินผล ถอดบทเรียนจากครูแกนนำ รับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน สังเคราะห์ข้อค้นพบ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย[18]



รูปที่ 2 กรอบและลำดับการดำเนินงานโครงการ RJ in Schools Sandbox

---

[10] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[11] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[12] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[13] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ กรุงเทพมหานคร, *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ*, ข้อ 2.

[14] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[15] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[16] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569), แผ่น F Annex / F3.

[17] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ Training for Teacher* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569), 1–2.

[18] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

1.4 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำรายงาน

รายงานฉบับนี้จัดทำขึ้นจากการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน บทเรียน ข้อค้นพบ ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนและข้อจำกัดจากการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา หรือ Restorative Justice (RJ) มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา ทั้งในระดับโรงเรียนนำร่อง ระดับครูและนักเรียน และระดับการขยายผลสู่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ผลการประเมินโครงการโดยฝ่ายติดตามและประเมินผล (OSP) ของ TIJ ครอบคลุมข้อมูลก่อนและหลังการอบรม ผลการประเมินความพึงพอใจและความเชื่อมั่น ตลอดจนความคิดเห็นของครูผู้เข้าร่วมการอบรมจากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร ข้อมูลดังกล่าวใช้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความเข้าใจ ทัศนคติ แนวทางการตอบสนองต่อสถานการณ์ความขัดแย้ง และความพร้อมในการนำ **RJ** ไปประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียน โดยเป็นหนึ่งในฐานข้อมูลหลักสำหรับการประเมินผลการดำเนินโครงการและการวิเคราะห์ผลการพัฒนาศักยภาพครู

2. รายงานผลการดำเนินงานโดยคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากกระบวนการพัฒนาศักยภาพครู การฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องกับ RJ และการขยายผลการเรียนรู้ไปยังครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ครอบคลุมการอบรมครูจำนวน 8 รุ่น รวมถึงการมีส่วนร่วมของครูแกนนำ 30 คนจากโรงเรียนนำร่องในฐานะผู้ถ่ายทอดประสบการณ์และวิทยากรร่วม ข้อมูลส่วนนี้ใช้ประกอบการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพครู และเงื่อนไขที่เอื้อต่อการนำ RJ ไปใช้ทั้งในระดับห้องเรียนและระดับโรงเรียน

3. ข้อมูลจากโครงการ RJ in Schools Sandbox ในโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ครอบคลุมการนำกระบวนการ RJ ไปใช้ในสถานการณ์จริง การติดตามกรณีศึกษา การให้คำปรึกษาและสนับสนุนครู ตลอดจนการถอดบทเรียนจากครูแกนนำ 30 คน โดยมีฐานข้อมูลและการวิเคราะห์กรณีศึกษารวม 52 กรณีการวิเคราะห์สะท้อนให้เห็นรูปแบบการใช้กระบวนการที่หลากหลายตามบริบทของแต่ละกรณี เช่น การไกล่เกลี่ย การประชุมหลายฝ่าย และวงสนทนาเพื่อการฟื้นฟูเยียวยา พร้อมทั้งชี้ให้เห็นความจำเป็นของการกำหนดขอบเขตบทบาทของครูและการมีกลไกให้คำปรึกษาสำหรับกรณีที่มีความซับซ้อน นอกจากนี้ ยังมีการสังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงสำคัญในลักษณะ “4 Changes” ได้แก่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเปลี่ยนวิธีคิด การเปลี่ยนวิธีปฏิบัติ และการเปลี่ยนสภาพแวดล้อม ซึ่งใช้ประกอบการวิเคราะห์ผลลัพธ์และพัฒนาการที่เกิดขึ้นในโรงเรียนนำร่อง

4. ข้อมูลจากบริษัท Found by Design จากรายงานผลการศึกษาและข้อเสนอเชิงระบบเพื่อการขยายผลการใช้ชุดเกม RJ Journey ซึ่งติดตามทั้งการนำ RJ Journey และ RJ Journey Express ไปใช้ในบริบทโรงเรียน และการพัฒนาครูในฐานะผู้นำกระบวนการหรือ Game Facilitator โดยพิจารณาการนำเครื่องมือไปใช้จริง ความสามารถและความมั่นใจในการดำเนินกิจกรรม ปัจจัยสนับสนุน ข้อจำกัด และความต้องการในการพัฒนาต่อ ผลการติดตามกลุ่มครูแกนนำพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม 17 จาก 26 คน หรือร้อยละ 65.38 ได้นำเกมไปใช้หลังการอบรม และข้อค้นพบสะท้อนว่า การใช้เครื่องมืออย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติซ้ำ การสาธิต การรับข้อคิดเห็น และการเข้าถึงที่ปรึกษาเพื่อสนับสนุนบทบาทของครูในฐานะผู้นำกระบวนการ

5. ข้อมูลจากกิจกรรม RJ Supported Students ซึ่งมุ่งรับฟังประสบการณ์ มุมมอง และความต้องการของนักเรียนจากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในโรงเรียน ความสัมพันธ์กับเพื่อนและครู บุคคลที่นักเรียนไว้วางใจ ความรู้สึกปลอดภัย การได้รับความช่วยเหลือ ความเป็นธรรม และแนวทางการจัดการความขัดแย้ง การเก็บข้อมูลประกอบด้วยกิจกรรม My People Support เพื่อสำรวจบุคคลและเครือข่ายสนับสนุนของนักเรียน กิจกรรม Fairness and Conflict Reflection เพื่อสะท้อนมุมมองต่อความขัดแย้ง ความรับผิดชอบ และการเยียวยา กิจกรรม School Experience Scale Evaluation เพื่อสำรวจประสบการณ์และความรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมในโรงเรียน และกิจกรรม Magic School Reflection เพื่อรวบรวมความต้องการและข้อเสนอของนักเรียนต่อโรงเรียนที่อยากเห็น ข้อมูลส่วนนี้ช่วยเติมมุมมองของนักเรียนให้กับการประเมินผลโครงการ ซึ่งมิได้อาศัยข้อมูลจากครูและผู้ดำเนินงานเพียงฝ่ายเดียว

6. ข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนการใช้แพลตฟอร์ม SoSafe ร่วมกับ RJ in Schools Sandbox ครอบคลุมการรับแจ้งเหตุ การคัดกรองและประสานหน่วยงาน การติดตามความคืบหน้า และการส่งต่อกรณีที่มีความรุนแรง อ่อนไหว ซับซ้อน หรือเกินขีดความสามารถของโรงเรียน รวมถึงข้อจำกัดด้านการเข้าถึงระบบ ความเชื่อมั่นในการรักษาความลับ ความชัดเจนของขอบเขตปัญหาที่สามารถแจ้งได้ และความปลอดภัยของผู้แจ้งเหตุ ข้อมูลส่วนนี้ใช้ประกอบการวิเคราะห์การเชื่อมโยงกระบวนการ RJ ภายในโรงเรียนกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและเครือข่ายวิชาชีพหรือหน่วยงานภายนอก โดย RJ มีบทบาทด้านการรับฟัง การเยียวยา และการฟื้นฟูความสัมพันธ์ ขณะที่ SoSafe และระบบส่งต่อรองรับกรณีที่จำเป็นต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านหรืออำนาจตามกฎหมาย

7. ข้อมูลจากการติดตาม บันทึกกระบวนการ ถอดบทเรียน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายโดยทีมที่ปรึกษาโครงการ RJ in Schools Sandbox ได้แก่ ดร.ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์ อาจารย์จันทร์ทิพย์ ปิยะวรธรรม และอาจารย์นริศ มณีขาว ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำ ให้คำปรึกษาแก่โรงเรียนนำร่อง ติดตามการนำกระบวนการ RJ ไปใช้กับสถานการณ์จริง ลงพื้นที่ร่วมกับผู้บริหารและครู ติดตามกรณีศึกษา ตลอดจนจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ ข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วยรายงานการติดตามและนิเทศ บันทึกการดำเนินงานและกรณีศึกษา การสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่พัฒนาขึ้นจากประสบการณ์การดำเนินงานจริงในโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง[19]

ผลการสังเคราะห์ของทีมที่ปรึกษาช่วยอธิบายทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครูและนักเรียน รูปแบบการประยุกต์ใช้ RJ ที่เหมาะสมกับปัญหาแต่ละประเภท ตลอดจนข้อจำกัดเชิงระบบ เช่น ภาระงานและเวลาของครู ความแตกต่างระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ปัญหาที่มีรากจากครอบครัวและชุมชน ความปลอดภัยของครูในการลงพื้นที่ และความจำเป็นในการกำหนดขอบเขตระหว่างบทบาทของครูกับกรณีที่ต้องส่งต่อผู้เชี่ยวชาญ ข้อมูลส่วนนี้ยังใช้ประกอบการสังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี เช่น การสร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับนักเรียน การรับฟังและเตรียมคู่กรณีก่อนเข้าสู่กระบวนการ การใช้วงสนทนาและการประชุมหลายฝ่าย การทำงานร่วมกับครอบครัว การเยี่ยมบ้านเชิงรุก และการสร้างระบบเฝ้าระวังและช่วยเหลือโดยเพื่อนนักเรียน[20]

นอกจากนี้ ทีมที่ปรึกษาได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการขยายผล RJ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยเสนอกรอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ (1) การประกาศนโยบายและสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนากรอบพื้นที่ปลอดภัยและการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน (2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและสร้างวัฒนธรรม RJ ในระดับทั้งโรงเรียน ควบคู่กับการมีคู่มือและมาตรฐานการทำงานร่วมกัน (3) การขยายบทบาทสู่นักเรียนผ่านสภานักเรียน แกนนำเยาวชน และระบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อเสริมการป้องกันและจัดการความขัดแย้งตั้งแต่ระยะเริ่มต้น และ (4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานวิชาชีพภายนอก รวมถึงการมีระบบพี่เลี้ยงและช่องทางให้คำปรึกษาสำหรับกรณีที่มีความซับซ้อน ข้อเสนอเหล่านี้ใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการเชื่อมบทเรียน

---

[19] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา โครงการ RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร*, 1–16.

[20] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *สังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ของโรงเรียนต้นแบบในเขตหลักสี่*, 1–8.

จากระดับปฏิบัติของโรงเรียนนำร่องไปสู่การออกแบบระบบสนับสนุนและแนวทางการขยายผล RJ ในระดับกรุงเทพมหานคร[21]

8. ข้อมูลเชิงนโยบายและกรอบอ้างอิงอื่นที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมการเปรียบเทียบพัฒนาการของแนวทางและนโยบายของกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2564–2569 ซึ่งมีฐานการดำเนินงานด้านสถานศึกษาปลอดภัยและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปสู่แผนปฏิบัติการ พ.ศ. 2567–2569 และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ SoSafe การรับฟังเสียงนักเรียน การลดภาระครู การสร้างชุมชนการเรียนรู้ของครู และระบบติดตามเด็กกลุ่มเสี่ยง รวมถึงทิศทางการพัฒนา Safeguarding and Wellbeing Framework ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งครอบคลุม 6 มิติ ได้แก่ การคัดกรองและดูแลรายบุคคล การปกป้องและสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สุขภาวะของผู้เรียน สิทธิเด็กและการมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร และการติดตามพร้อมมาตรฐานขั้นต่ำ นอกจากนี้ ยังใช้กรอบอ้างอิงของ OECD เกี่ยวกับความปลอดภัยในโรงเรียน การกลั่นแกล้ง ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ศักยภาพครู การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ตลอดจนแนวคิดด้านการป้องกันความรุนแรงและความยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อใช้เป็นกรอบประกอบการวิเคราะห์ผลการดำเนินโครงการและเงื่อนไขสำหรับการพัฒนาระบบในระยะต่อไป[22]

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ร่วมกัน พบว่า ผลการดำเนินโครงการมิได้สะท้อนเฉพาะจำนวนผู้เข้าร่วมการอบรมหรือจำนวนโรงเรียนที่เข้าร่วมเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงเงื่อนไขที่มีผลต่อการนำ RJ ไปใช้จริง ได้แก่ ความเข้าใจและทักษะของครู การสนับสนุนจากผู้บริหาร การมีพื้นที่และเวลาในการดำเนินกระบวนการ การเข้าถึงพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษา การเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและระบบส่งต่อ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

---

[21] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 5–6.

[22] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, 9–11; OECD, *PISA 2022 Results (Volume I and II): Country Notes—Thailand* (Paris: OECD Publishing, 2023).

ข้อมูลทั้งหมดจึงถูกนำมาใช้ประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการดำเนินงานของโครงการ เพื่ออธิบายทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น บทเรียน ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ข้อจำกัด และเงื่อนไขสำคัญสำหรับการพัฒนาและขยายผล RJ ในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งให้ RJ สามารถพัฒนาจากกิจกรรมหรือการอบรมไปสู่ส่วนหนึ่งของแนวทางการป้องกันและจัดการความขัดแย้งในระบบโรงเรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของกรุงเทพมหานคร



รูปที่ 1 อินโฟกราฟิกสรุปแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำรายงาน

ที่มา: สังเคราะห์จากแหล่งข้อมูลที่ใช้ประกอบรายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

1.5 คณะทำงาน

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)

ดร.พิเศษ สอาดเย็น	ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์	รองผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย รักษาการในตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย
นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม	หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศ ด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา
นางสาวอรรุจี อ่อนหวาน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
นางสาวอรปรางค์ พรเพิ่มพูน	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ
นางสาวณัฏฐณิชา ขัติยะวรา	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ

กรุงเทพมหานคร

นายศานนท์ หวังสร้างบุญ	รองผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร
นายปิยะพงษ์ ปุ่นอุดม	หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการและแผนงาน สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
นายปกรฒ์ เชื้อแก้วจิญดา	หัวหน้าฝ่ายการศึกษา สำนักงานเขตหลักสี่
นางสาวณัฏฐิกา อินทรเจริญ	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ ฝ่ายการศึกษา สำนักงานเขตหลักสี่

โรงเรียนนำร่องสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตหลักสี่

โรงเรียนการเคหะท่าทราย

นายสมชาย อู่สุวรรณ	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
นางสาวสายชล จันทะเนตร	ครูแกนนำ RJ
นางสาวรัตนาภรณ์ เหง้าน้อย	ครูแกนนำ RJ
นางสาวศุภานันท์ บุญชิต	ครูแกนนำ RJ
นางสาวชุติมันต์ บุตรโคษา	ครูแกนนำ RJ
นางคคนางค์ เรืองสวัสดิ์	ครูแกนนำ RJ

โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1

นางณาตยา บุญเสริม	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
นางสาวอารยา เสถียรธนานนท์	ครูแกนนำ RJ
นายทองคูณ เห็มวิจิตร	ครูแกนนำ RJ
นายยศสรัล สุดดีพงษ์	ครูแกนนำ RJ
นางจันทร์เพ็ญ ทองอ่อน	ครูแกนนำ RJ
นางสาวเกศินี อรัญภูมิ	ครูแกนนำ RJ

โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 2

นางบุญช่วย นิติสาโรภาส	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
นายธนพงษ์ คำจ่า	ครูแกนนำ RJ
นายพันกร เพชรพรรณ	ครูแกนนำ RJ
นางสาวชวิศา เส็งสาย	ครูแกนนำ RJ
นายนิราช แสนจันทร์	ครูแกนนำ RJ
นายสุริยา มณีนวล	ครูแกนนำ RJ

โรงเรียนทุ่งสองห้อง (คุปตัษเฐียรอุทิศ)

นางสาวกานต์พิชชา ทุมดี	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
นางจิตอารีย์ จันทร์ศิริ	ครูแกนนำ RJ
ว่าที่ร้อยตรี เมล์วิกา เต๋กอ๋อต้ง	ครูแกนนำ RJ
นางศุภลักษณ์ เย็นประเสริฐ	ครูแกนนำ RJ
นางประภาพร แสนจันทร์	ครูแกนนำ RJ
นางสาวมัทริกา คันธี	ครูแกนนำ RJ

โรงเรียนบางเขน (ไว้สาลีอนุสรณ์)

นางสาวสุกัญญา โม้วงศ์	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
นายปกาสิต จงไกรจักร	ครูแกนนำ RJ
นายธรรมนูญ เตี้ยบัวแก้ว	ครูแกนนำ RJ
นางสาวเบญจลักษณ์ รัตนอุรดินทร์	ครูแกนนำ RJ
นางสาววริษฐา เงินมาอยู่	ครูแกนนำ RJ
นายพงศกร เหล่าจันทร์	ครูแกนนำ RJ

โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)

นางพัณภัสสา แก้วคำไสย์	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
ว่าที่ร้อยตรี สมศักดิ์ ทองชุม	ครูแกนนำ RJ
นางภัทราภรณ์ ถีระวงษ์	ครูแกนนำ RJ
นางสาวกฤษติยา เพชรกอง	ครูแกนนำ RJ
นายกฤตภาส สายเสน	ครูแกนนำ RJ
นายธเนต พุ่มต้นวงศ์	ครูแกนนำ RJ

คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กานน คุมพ์ประพันธ์	ผู้รับผิดชอบโครงการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลิดา จูงพันธ์	คณะทำงาน
นายวัชรนนท์ ประกอบทอง	เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน
นางสาวธนพร กองข้าวเรียบ	เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน
นางสาวปริชาติ คอนมะลา	เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน
นางสาวอาภัสรา คงแก้ว	เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน
นางสาวณัฐริกา ปฐวีไพสิฐ	เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน
นางสาวสุคนธา โรจน์ภิรมย์	เจ้าหน้าที่บันทึกการอบรม

ทีมที่ปรึกษาโครงการ RJ in Schools Sandbox

ดร.ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์	ที่ปรึกษาโครงการ และวิทยากร
อาจารย์จันทร์ทิพย์ ปิยะวรธรรม	ที่ปรึกษาโครงการ และวิทยากร
อาจารย์นริศ มณีขาว	ที่ปรึกษาโครงการ และวิทยากร

ทีม SOL Impact Leaders Program (ทีมสนับสนุนกิจกรรม RJ Supported Students)

นายทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์	ผู้รับผิดชอบกิจกรรม
นางสาวสุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา	ผู้รับผิดชอบกิจกรรม
นางสาวสิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล	ผู้รับผิดชอบกิจกรรม

บริษัท ฟาวน์ด บาย ดีไซน์ จำกัด (Found by Design Co., Ltd.)

นางสาวสุขุมาล สุริย์จามร	นักออกแบบและผู้ก่อตั้งบริษัท Found by Design
นางสาวพิชญา คุ้มชัยสกุล	เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน
นางสาวพชรมน บุญญานุพงศ์	เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน

กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA Thailand)

นางสาวศิริลักษณ์ เชียงว่อง	หัวหน้าสำนักงานกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ ประจำประเทศไทย
นายอธิภัทร วรางคนันท์	นักวิเคราะห์โครงการด้านประชากรและการพัฒนา UNFPA ประเทศไทย
ผศ.ดร.ภัณณิน สุมนะเศรษฐกุล	วิทยากร
ดร.วิชชุตา อิสรานุวรรธน์	วิทยากร
นางสาวสิริรัตน์ ยอดมงคล	วิทยากร

มูลนิธิฟรีดริช เนามัน เพื่อเสรีภาพ ประเทศไทย (FNF)

นางกัญญาณัฐ เดอ ลา เปญา	เจ้าหน้าที่โครงการ
นายทักษ์ดนัย เกตุแก้ว	ผู้ช่วยโปรแกรมและเจ้าหน้าที่ด้านการสื่อสาร

2. ผลการดำเนินโครงการ

นำเสนอผลการดำเนินงาน สาระสำคัญของกิจกรรม ข้อค้นพบ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ โดยจัดลำดับเนื้อหาให้สอดคล้องกับพัฒนาการและกรอบการดำเนินงานของโครงการ

2.1 สถานการณ์ปัญหาและความจำเป็นในการดำเนินโครงการ

ข้อมูลจากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ระบุว่า นักเรียนทั่วโลกเกือบ 1 ใน 3 หรือร้อยละ 32 เคยถูกกลั่นแกล้งโดยเพื่อนในโรงเรียนอย่างน้อย 1 วันในช่วงหนึ่งเดือนที่ผ่านมา และมีสัดส่วนใกล้เคียงกันที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทางกาย[23] ขณะที่การเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพของเด็กและเยาวชนไทยโดยกองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ในปี 2568 ซึ่งเก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนอายุ 7–25 ปี จำนวน 41,944 คน พบว่า ร้อยละ 65.54 เคยมีประสบการณ์ถูกกลั่นแกล้ง โดยร้อยละ 83.35 ระบุว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ที่เกิดการกลั่นแกล้งมากที่สุด และร้อยละ 73.53 ระบุว่าผู้กลั่นแกล้งเป็นเพื่อน[24] ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าโรงเรียนยังเป็นพื้นที่สำคัญในการป้องกันและจัดการปัญหาความรุนแรงและการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชน ข้อมูลด้านความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชนยังสะท้อนถึงความจำเป็นในการป้องกันปัญหาตั้งแต่ต้นทาง โดยการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565 (MICS 2022) ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติด้วยการสนับสนุนจาก UNICEF พบว่า เด็กอายุ 1–14 ปี ร้อยละ 53.8 เผชิญการลงโทษด้วยวิธีการที่มีความรุนแรงในช่วงหนึ่งเดือนก่อนการสำรวจ และร้อยละ 1.5 เผชิญการลงโทษทางกายอย่างรุนแรง[25]ขณะที่รายงานการสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย พ.ศ. 2564 (Thailand Global School-based Student Health Survey 2021: GSHS) พบว่า นักเรียนร้อยละ 24.4 เคยมีส่วนร่วมใน

---

[23] UNESCO, *Behind the Numbers: Ending School Violence and Bullying* (Paris: UNESCO, 2019), 16–17. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366483

[24] กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, “สบส. เผยผลสำรวจพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง พบเด็กไทยเสี่ยงทำร้ายตัวเองมากกว่า 1 ใน 4,” 8 กันยายน 2568.https://prgroup.hss.moph.go.th/info/news/4488

[25] สำนักงานสถิติแห่งชาติ และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, *การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565* (กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2566), ตาราง PR.2.1.https://www.unicef.org/thailand/reports/thailand-multiple-indicator-cluster-survey-2022

การต่อสู้ตั้งแต่ 1 ครั้งขึ้นไปในช่วง 12 เดือนก่อนการสำรวจ โดยพบในนักเรียนชายร้อยละ 33.4 และนักเรียนหญิงร้อยละ 16.4[26]

ข้อมูลจากโครงการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือ PISA 2022 ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ซึ่งมีนักเรียนไทยอายุ 15 ปี จำนวน 8,495 คน จาก 279 โรงเรียนเข้าร่วมการประเมิน พบว่า นักเรียนร้อยละ 11 ระบุว่าไม่รู้สึกปลอดภัยระหว่างเดินทางไปโรงเรียน เทียบกับค่าเฉลี่ยของ OECD ที่ร้อยละ 8 นักเรียนร้อยละ 8 ไม่รู้สึกปลอดภัยในห้องเรียน เทียบกับค่าเฉลี่ยร้อยละ 7 และร้อยละ 16 ไม่รู้สึกปลอดภัยในพื้นที่อื่นภายในโรงเรียน เช่น ทางเดิน โรงอาหาร และห้องน้ำ เทียบกับค่าเฉลี่ยร้อยละ 10 นอกจากนี้ นักเรียนหญิงร้อยละ 15 และนักเรียนชายร้อยละ 19 ระบุว่าเคยถูกกลั่นแกล้งอย่างน้อยเดือนละหลายครั้ง OECD ยังพบว่า ในระบบการศึกษาที่สามารถรักษาระดับผลการเรียนรู้ไว้ได้ในระดับสูงควบคู่กับการเพิ่มขึ้นของความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน นักเรียนมีแนวโน้มที่จะรู้สึกปลอดภัยมากกว่าและเผชิญการกลั่นแกล้งหรือความเสี่ยงในโรงเรียนน้อยกว่า[27]

ในเชิงนโยบาย ความปลอดภัยในโรงเรียนจึงควรพิจารณามากกว่าการไม่มีเหตุรุนแรง โดยครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์ที่ทำให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัย ได้รับการรับฟัง มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโรงเรียน และสามารถเข้าถึงความช่วยเหลือเมื่อเผชิญปัญหา ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นข้อจำกัดของการพึ่งพาการลงโทษทางวินัยเพียงอย่างเดียวในการจัดการความขัดแย้งและพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เนื่องจากการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจำเป็นต้องให้ความสำคัญทั้งกับการป้องกัน การสร้างความสัมพันธ์ การรับฟัง การตอบสนองต่อความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบ และการซ่อมแซมความสัมพันธ์เมื่อเกิดความเสียหาย แนวคิด restorative practice จึงเสนอให้โรงเรียนพัฒนาวัฒนธรรมและกระบวนการที่ช่วยสร้างและรักษาความสัมพันธ์ ควบคู่กับการจัดการความขัดแย้งในลักษณะที่มุ่งซ่อมแซมความเสียหายมากกว่าการมุ่งลงโทษเพียงอย่างเดียว[28]

---

[26] กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, *รายงานการสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย พ.ศ. 2564 (Thailand Global School-based Student Health Survey, 2021: GSHS)* (นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2565).https://www.hiso.or.th/thaihealthindicator/linksourcethaihealthindicator/รายงานการสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย%20พ.ศ.%202564.pdf

[27] OECD, *PISA 2022 Results (Volume I and II): Country Notes—Thailand* (Paris: OECD Publishing, 2023), 6–7.https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/thailand_6138f4af-en.html

[28] Mark Finnis, “The Role of Restorative Practice in Reducing Violence in Schools,” UNICEF, June 29, 2022.https://www.unicef.org/blog/role-restorative-practice-reducing-violence-schools

กระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา หรือ Restorative Justice (RJ) จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความขัดแย้งและพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายในโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับความเสียหายที่เกิดขึ้น ความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ความรับผิดชอบต่อการกระทำ การเยียวยาความเสียหาย และการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุซ้ำ มากกว่าการมุ่งลงโทษเพียงอย่างเดียว[29]ในทางปฏิบัติ RJ จึงเปลี่ยนกรอบคำถามจาก “ใครทำผิด และควรถูกลงโทษอย่างไร” ไปสู่ “เกิดอะไรขึ้น ใครได้รับผลกระทบ แต่ละฝ่ายมีความต้องการอย่างไร และจะร่วมกันรับผิดชอบ เยียวยา และป้องกันไม่ให้เกิดเหตุซ้ำได้อย่างไร”

แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 ซึ่งมุ่งสร้างหลักประกันว่าทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และเป้าหมายที่ 16 ซึ่งครอบคลุมการลดความรุนแรงทุกรูปแบบ การยุติความรุนแรงต่อเด็ก การส่งเสริมการเข้าถึงความยุติธรรม และการพัฒนาสถาบันที่มีประสิทธิผล รับผิดชอบ และครอบคลุม[30]

2.2 ที่มาและพัฒนาการของโครงการ

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ได้ริเริ่ม “โครงการ RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่กรุงเทพมหานคร” ภายใต้แผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 เพื่อประยุกต์ใช้แนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย โดยเริ่มดำเนินการเตรียมความพร้อมและพัฒนาครูแกนนำตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2568[31]

ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) เล็งเห็นถึงสภาพปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา ตลอดจนภูมิหลังและปัจจัยเสี่ยงที่อาจนำเด็กและเยาวชนเข้าสู่พฤติกรรมความรุนแรงหรือกระบวนการยุติธรรม จึงตระหนักถึงความสำคัญของการขับเคลื่อนระบบยุติธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-centered Justice) โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เด็กใช้เวลาอยู่

---

[29] United Nations Office on Drugs and Crime, *Handbook on Restorative Justice Programmes*, 2nd ed. (Vienna: United Nations, 2020).https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/20-01146_Handbook_on_Restorative_Justice_Programmes.pdf

[30] United Nations, *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development* (New York: United Nations, 2015), Goals 4 and 16.https://sdgs.un.org/2030agenda

[31] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

เป็นจำนวนมากในแต่ละวัน ขณะที่ข้อมูลและงานวิจัยจำนวนมากสะท้อนว่าเด็กและเยาวชนยังเผชิญความรุนแรงทั้งจากพื้นที่ใกล้ตัว ได้แก่ บ้าน สถานศึกษา และชุมชน รวมถึงความเสี่ยงจากโลกออนไลน์

TIJ จึงริเริ่มความร่วมมือกับคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผ่านการจัดทำกรอบความร่วมมือเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในสถานศึกษา โดยเริ่มจากกิจกรรมค่ายเยาวชนการรณรงค์เชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในโรงเรียน รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 รวมถึงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูและนักเรียนในโรงเรียนเครือข่าย อาทิ โรงเรียนในเครือเซนต์คาเบรียล 15 โรงเรียน โรงเรียนพิริยาลัยจังหวัดแพร่ และโรงเรียนนารีรัตน์จังหวัดแพร่ ซึ่งครอบคลุมการทบทวนแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การฝึกใช้เกมและเครื่องมือการเรียนรู้ การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการนำเสนอแนวทางการจัดทำกระบวนการในโรงเรียน[32]




รูปที่ 3–4 กิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในโรงเรียน

ต่อมา TIJ ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่พื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้เครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในพื้นที่เขตหลักสี่เป็นพื้นที่นำร่อง เนื่องจากข้อมูลเชิงวิจัยสะท้อนถึงสถานการณ์ความรุนแรงและปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างเป็นระบบ ผลการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในสถานศึกษา หรือ RJ in Schools นำไปสู่การยกระดับความร่วมมือระหว่าง TIJ และกรุงเทพมหานคร ผ่านการจัดทำบันทึกความเข้าใจระยะเวลา 5 ปี เพื่อขับเคลื่อนการสร้างโรงเรียนปลอดภัยและการจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษาด้วยแนวทางเชิงฟื้นฟูเยียวยาอย่างต่อเนื่อง[33]

---

[32] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ กรุงเทพมหานคร, *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ*, ข้อ 2.

[33] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ กรุงเทพมหานคร, *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ*, ข้อ 2.




รูปที่ 5–6 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในสถานศึกษาพื้นที่นำร่อง

ภายใต้ความร่วมมือดังกล่าว TIJ และภาคีจึงดำเนินงานใน 2 ระดับควบคู่กัน [34]

ระดับแรก คือ การขยายผลในวงกว้างผ่านกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในสถานศึกษา หรือ RJ Teacher Training สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร และศึกษานิเทศก์ กรุงเทพมหานคร ครอบคลุมโรงเรียนจำนวน 119 แห่ง เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ RJ และพัฒนาทักษะเบื้องต้นในการประยุกต์ใช้ในบริบทโรงเรียน เช่น การสื่อสารเชิงฟื้นฟู การวิเคราะห์ความรู้สึกและความต้องการ การฝึกบทบาทคนกลางและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การใช้เกมและเครื่องมือการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย[35]

ระดับที่สอง คือ การดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 แห่ง โดยคัดเลือกครูแกนนำโรงเรียนละ 5 คน รวม 30 คน เป็น RJ Leading Teachers เพื่อทดลองใช้กระบวนการ RJ ในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งการขยายผลสู่เพื่อนครูภายในโรงเรียน การสร้างกลไกสนับสนุน การดำเนินกรณีศึกษาจริง และการถอดบทเรียนจากพื้นที่นำร่อง กล่าวได้ว่า Sandbox เป็นพื้นที่เรียนรู้เชิงลึก ขณะที่การอบรม 119 โรงเรียนเป็นการขยายฐานความเข้าใจและเตรียมความพร้อมเชิงระบบในระดับกรุงเทพมหานคร [36]

---

[34] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ กรุงเทพมหานคร, *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ*, ข้อ 2.

[35] FPRI Advisory Co., Ltd., *ผลสำรวจความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น อบรม RJ รุ่นที่ 1-8*, 4–5.

[36] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

การดำเนินงานดังกล่าวจึงเป็นการวางรากฐานสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัย เป็นมิตร และเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน พร้อมสร้างต้นแบบเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่สามารถขยายผลสู่ระดับกรุงเทพมหานครและระดับประเทศต่อไป[37]

"ไม่มีอะไรสำคัญไปกว่าเด็ก เพราะเด็กคือทรัพยากรที่มีค่าที่สุด และจะเป็นเจ้าของเมืองนี้ในอนาคต เด็กใช้เวลาช่วงที่ตื่นอยู่เกือบครึ่งหนึ่งของชีวิตในโรงเรียน ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องเป็นพื้นที่ที่เด็กทุกคนรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจได้ เมื่อเด็กมีความรู้สึกปลอดภัย มีความมั่นใจ และมีความสุขกับการมาโรงเรียน ก็จะมีใจจดจ่อกับการเรียนรู้ ลดปัญหาการขาดเรียน การหลุดออกจากระบบการศึกษา และสามารถเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ" – นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กล่าวในงานแถลงความร่วมมือ “สังคมปลอดภัย หัวใจเด็กไทยอบอุ่น”[38]

สาระสำคัญของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยามาใช้ในสถานศึกษา คือ การที่ครูมิได้พิจารณาเฉพาะการฝ่าฝืนระเบียบหรือการกำหนดโทษ แต่ให้ความสำคัญกับการค้นหาสาเหตุและปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของนักเรียน การตั้งคำถามเพื่อทำความเข้าใจเหตุผลและบริบทดังกล่าวจึง เป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา

“แม้ในบางกรณียังจำเป็นต้องมีการลงโทษ แต่ควรเป็นการลงโทษที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเข้าใจ ทั้งครูและนักเรียนควรรู้ว่าการลงโทษนั้นมีขึ้นเพื่ออะไร นักเรียนเข้าใจและยอมรับผลของการกระทำ พร้อมเข้าสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มิใช่เพียงรับโทษตามคำสั่งของสังคมโดยไม่เข้าใจว่าตนทำผิดอย่างไรหรือต้องรับผิดชอบต่อสิ่งใด เพราะความเข้าใจและความรับผิดชอบนี้จะมีส่วนสำคัญในการป้องกันไม่ให้พฤติกรรมเดิมเกิดขึ้นซ้ำในอนาคต” – ดร.พิเศษ สอาดเย็น ในงานกิจกรรมพัฒนาทักษะคุณครู ภายใต้โครงการ RJ in Schools[39]

---

[37] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[38] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *บทสรุป RJ in Schools* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 26 มิถุนายน 2569), ส่วน “ที่มาและพัฒนาการของโครงการ.”

[39] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *บทสรุป RJ in Schools*, ส่วน “ที่มาและพัฒนาการของโครงการ.”



รูปที่ 7 นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ในงานแถลงความร่วมมือ “สังคมปลอดภัย หัวใจเด็กไทยอบอุ่น”



รูปที่ 8 ดร.พิเศษ สอาดเย็น ในงานแถลงความร่วมมือ “สังคมปลอดภัย หัวใจเด็กไทยอบอุ่น”

2.3 โครงสร้างความร่วมมือและการพัฒนาครูแกนนำในโรงเรียนนำร่อง

โครงการ RJ in Schools Sandbox ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือระหว่างสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย หรือ Thailand Institute of Justice (TIJ) กรุงเทพมหานคร หรือ Bangkok Metropolitan Administration (BMA) คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย หรือ United Nations Population Fund Thailand (UNFPA) และมูลนิธิฟรีดริช เนามัน เพื่อเสรีภาพ ประเทศไทย หรือ Friedrich Naumann Foundation for Freedom (FNF)[40]

โครงการได้รับการออกแบบให้เป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากระยะเตรียมการ (Preparation) ซึ่งประกอบด้วยการหารือร่วมกับกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่ ผู้บริหารสถานศึกษา และภาคีวิชาการ เพื่อจัดเตรียมระบบให้คำปรึกษา กรอบการเก็บข้อมูล และชุดเครื่องมือมาตรฐาน ก่อนดำเนินงานผ่านกิจกรรมหลัก 5 กิจกรรม ได้แก่[41]

(1) Training for RJ Leading Teachers เพื่อพัฒนาครูแกนนำ 30 คน[42]

(2) RJ Trainers Network เพื่อขยายผลสู่ครูภายในโรงเรียนประมาณ 180 คน[43]

(3) Case Management เพื่อทดลองใช้ RJ กับกรณีจริงอย่างน้อย 30 กรณี[44]

(4) Training for Teachers เพื่อขยายผลสู่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 119 แห่ง จำนวน 8 รุ่น และ[45]

(5) Assessment เพื่อประเมินผล สังเคราะห์บทเรียน และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย[46]

---

[40] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ กรุงเทพมหานคร, *บันทึกข้อตกลงความร่วมมือ*, ข้อ 2.

[41] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[42] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[43] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[44] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

[45] FPRI Advisory Co., Ltd., *ผลสำรวจความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น อบรม RJ รุ่นที่ 1-8*, 4–5.

[46] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

“ความยุติธรรมควรเข้าไปถึงเด็กตั้งแต่ต้นน้ำ ทั้งในห้องเรียน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ก่อนที่เด็กคนหนึ่งจะหลุดไปถึงปลายทางของกระบวนการยุติธรรม เพราะหากรอให้เด็กเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว วันนั้นอาจสายเกินไปแล้ว” –นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา กล่าวในกิจกรรมพัฒนาทักษะคุณครู ภายใต้โครงการ RJ in Schools[47]

ภาคีเครือข่ายได้ร่วมพัฒนาครูแกนนำด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา (RJ Leading Teachers) จำนวน 30 คน จากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่งในพื้นที่เขตหลักสี่ ได้แก่ โรงเรียนการเคหะท่าทราย โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1 โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 2 โรงเรียนทุ่งสองห้อง (คุปตัษเฐียรอุทิศ) โรงเรียนบางเขน (ไว้สาลีอนุสรณ์) และโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) โดยครูแกนนำกลุ่มดังกล่าวทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการบูรณาการกระบวนการ RJ เข้ากับการบริหารจัดการความขัดแย้งภายในโรงเรียน[48]

2.4 การพัฒนาศักยภาพครูและการขยายผลการดำเนินงาน

การพัฒนาศักยภาพครูภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox เริ่มต้นจากการอบรมครูแกนนำ หรือ Training for RJ Leading Teachers เมื่อวันที่ 30–31 ตุลาคม 2568 โดยคัดเลือกครูจากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง โรงเรียนละ 5 คน รวม 30 คน ให้เป็นครูแกนนำด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา ภายใต้การออกแบบกระบวนการเรียนรู้โดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) โดยมีคณะทำงานประกอบด้วย นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม นางสาวอรรุจี อ่อนหวาน และนางสาวอรปรางค์ พรเพิ่มพูน ซึ่งออกแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการและนำการฝึกอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานระหว่างประเทศด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา การสร้างวัฒนธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา การฝึกกระบวนการผ่านบอร์ดเกม ร่วมกับ ผศ.กานน คุมพ์ประพันธ์ คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับการสนับสนุนจากทีมอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ ดร.ไพรินทร์ โชติสกุลรัตน์ อาจารย์จันทร์ทิพย์ ปิยะวรธรรม และอาจารย์นริศ มณีขาว นักกระบวนกรด้านการสื่อสารอย่างสันติ หรือ Nonviolent Communication (NVC) จากนั้นครูแกนนำได้ขยายผลความรู้และทักษะ RJ ภายในโรงเรียนนำร่องในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2568 ถึงมกราคม 2569 ก่อนต่อยอดสู่การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาโรงเรียนนำ

---

[47] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *บทสรุป RJ in Schools*, ส่วน “โครงสร้างความร่วมมือและการพัฒนาครูแกนนำในโรงเรียนนำร่อง.”

[48] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

ร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่กรุงเทพมหานคร (Training for Teachers) ระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน 2569 เพื่อขยายผลไปยังโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 119 แห่ง โดยมีครูแกนนำร่วมทำหน้าที่เป็นวิทยากรร่วมกับทีมที่ปรึกษา เพื่อถ่ายทอดแนวคิด เครื่องมือ และทักษะกระบวนการ RJ ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม[49]



รูปที่ 9–10 กิจกรรมพัฒนาทักษะครู (Training for Teachers)
เพื่อขยายผลสู่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

สาระสำคัญของการอบรมมิได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ RJ แต่ครอบคลุมถึงการปรับเปลี่ยนมุมมองของครูจากการพิจารณาความขัดแย้งผ่านกรอบ “ใครเป็นผู้กระทำผิดและควรได้รับโทษอย่างไร” ไปสู่การพิจารณาว่า “เกิดเหตุการณ์ใดขึ้น ใครได้รับผลกระทบ และทุกฝ่ายจะร่วมกันเยียวยาและป้องกันมิให้เกิดเหตุซ้ำได้อย่างไร” แนวทางดังกล่าวช่วยให้ครูเข้าใจบทบาทของตนในฐานะผู้รับฟัง ผู้ตั้งคำถาม และผู้สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ภายในชุมชนโรงเรียน[50]

[49] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[50] Ukrit Sornprohm, *Checklist for Violence-Free Schools: A Child-Friendly, GEDSI-Responsive, and Restorative-Oriented Tool* (Bangkok: Thailand Institute of Justice, 2026), 2–6.

2.4.1 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 1 การพัฒนาครูแกนนำ (Training for RJ Leading Teachers)

โครงการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะวิทยากรระหว่างวันที่ 30–31 ตุลาคม พ.ศ. 2568 ณ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย สำหรับครูแกนนำจำนวน 30 คนจากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา[51]

สาระสำคัญของการอบรมประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของ RJ การสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ปลอดภัยและเป็นมิตร การฟังเชิงลึก การสื่อสารอย่างสันติวิธี การตั้งคำถามเชิงฟื้นฟูเยียวยา การจัดวงสนทนา การจัดการความขัดแย้ง การใช้บอร์ดเกม RJ Journey รวมถึงกระบวนการดำเนินงานรายกรณีตั้งแต่การรับเรื่อง การคัดกรองความปลอดภัย การเตรียมผู้เกี่ยวข้อง การจัดวงสนทนา การจัดทำข้อตกลง และการติดตามผล ทั้งนี้ ครูแกนนำได้จัดทำแผนดำเนินงานของโรงเรียนระยะ 12 สัปดาห์เพื่อใช้เป็นกรอบขับเคลื่อนงาน[52]

ผลการดำเนินงานทำให้ครูแกนนำมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะ เครื่องมือ และกรอบการดำเนินงานเบื้องต้น สามารถนำแนวทางที่ได้รับไปปรับใช้ในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีระดับความพึงพอใจต่อภาพรวมการอบรมเฉลี่ยร้อยละ 95.58 ซึ่งสะท้อนว่ากิจกรรมตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาศักยภาพครูแกนนำและเป็นฐานสำคัญสำหรับการดำเนินงานในระยะต่อไป[53]

2.4.2 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 2 การขยายผลผ่านเครือข่ายครูแกนนำ (RJ Trainers Network)

ภายหลังการอบรม ครูแกนนำได้นำองค์ความรู้และทักษะไปถ่ายทอดต่อให้แก่ครูภายในโรงเรียนนำร่อง และบางโรงเรียนได้ต่อยอดสู่กิจกรรมสำหรับนักเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่การนำกระบวนการ RJ ไปใช้กับกรณีศึกษาจริง ผลการติดตามระยะต้นพบการขยายผลภายในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรมจำนวน 5 โรงเรียน และมีกิจกรรมสำคัญตามลำดับเวลา ดังนี้[54]

---

[51] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[52] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[53] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[54] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

1) วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568 โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 2 จัดอบรมครอบคลุมการปูพื้นความเข้าใจ การฟังและการสื่อสาร การจัดวงสนทนา การแลกเปลี่ยนกรณีศึกษา และการออกแบบวัฒนธรรม RJ ในโรงเรียน[55]

2) วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2568 โรงเรียนการเคหะท่าทรายจัดกิจกรรม Skill Drill เพื่อเชื่อมโยงทักษะ RJ กับกรณีที่พบในห้องเรียน พร้อมกำหนดการทบทวนการปฏิบัติร่วมกับ TIJ[56]

3) วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2568 โรงเรียนทุ่งสองห้อง (คุปตัษเฐียรอุทิศ) ขยายผลสู่ครูทั้งโรงเรียนผ่านวงสนทนาและเกม RJ Journey เพื่อทดลองใช้เครื่องมือกับสถานการณ์จริง[57]

4) วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2568 โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องหลักการ RJ การตั้งคำถาม การจัดวงสนทนา และการสื่อสารอย่างสันติวิธี[58]

5) วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2568 โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1 จัดกิจกรรมสำหรับครู โดยเน้นการฟังเชิงลึก การแยกข้อเท็จจริง ความคิด และความรู้สึก ตลอดจนการออกแบบกิจกรรม RJ ภายในโรงเรียน[59]

6) วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2568 โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 2 จัดกิจกรรมฐาน RJ จำนวน 5 ฐานสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อส่งเสริมการเข้าใจตนเองและผู้อื่น การเคารพสิทธิ และการใช้ภาษาโดยไม่มีความรุนแรงทั้งในชีวิตประจำวันและสื่อออนไลน์[60]

ผลจากการขยายผลสะท้อนว่าครูแกนนำสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกถ่ายทอดความรู้ภายในโรงเรียน และเริ่มประยุกต์ใช้เครื่องมือ RJ ทั้งในการพัฒนาครู การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และการออกแบบกิจกรรมสำหรับนักเรียน อันเป็นการวางรากฐานวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยและเกื้อกูล[61]

---

[55] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[56] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[57] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[58] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[59] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[60] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[61] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

2.4.3 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 3 การบริหารจัดการกรณีศึกษา (Case Management)

โครงการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาไปประยุกต์ใช้กับกรณีศึกษาจริงในโรงเรียนนำร่องทั้ง 6 แห่ง โดยใช้คู่มือและมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยเป็นกรอบสำคัญ การดำเนินงานครอบคลุมการรับเรื่อง การประเมินความเหมาะสมและความเสี่ยง การเตรียมความพร้อมของผู้เกี่ยวข้อง การนัดหมายการดำเนินกระบวนการ การจัดทำข้อตกลง และการติดตามผลภายหลังดำเนินการ[62]

ทีมที่ปรึกษาร่วมกำกับ ติดตาม และให้คำปรึกษาในทุกขั้นตอน เพื่อให้การใช้ RJ เป็นไปอย่างรอบคอบ ปลอดภัย และสอดคล้องกับหลักการฟื้นฟูเยียวยา สำหรับกรณีที่มีความซับซ้อนหรือเกินขอบเขตศักยภาพของโรงเรียน กำหนดให้เชื่อมต่อการช่วยเหลือผ่านแพลตฟอร์ม SoSafe และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการดำเนินงานในระยะนี้ทำให้ครูแกนนำและโรงเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และเกิดฐานกรณีศึกษาสำหรับวิเคราะห์ศักยภาพ ข้อจำกัด และเงื่อนไขการประยุกต์ใช้ RJ ในสถานการณ์จริง[63]

2.4.4 กิจกรรมเสริมศักยภาพครูแกนนำเพื่อเตรียมความพร้อมสู่บทบาทวิทยากร

เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 โครงการจัดกิจกรรม “เตรียมความพร้อมสู่บทบาทครูแกนนำด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา (RJ Leading Teachers)” ณ ห้อง Justice Design Studio ชั้น 2 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย เพื่อเชื่อมโยงบทเรียนจากการปฏิบัติงานจริงกับการเตรียมครูแกนนำให้ทำหน้าที่ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ในระยะขยายผล[64]

กิจกรรมแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) การแลกเปลี่ยนเรื่องเล่าและถอดบทเรียนจากการใช้ RJ ในโรงเรียน ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ อุปสรรค และแนวทางแก้ไข และ (2) การฝึกทบทวนการใช้บอร์ดเกม RJ Journey เพื่อพัฒนาความมั่นใจในการทำหน้าที่ผู้สนับสนุนกระบวนการ ทั้งการตั้งคำถาม การเชื่อมโยงสถานการณ์กับหลักการ RJ การสรุปบทเรียน และการชวนผู้เข้าร่วมสะท้อนความรู้สึก ความคิด และทางเลือกในการจัดการความขัดแย้ง[65]

ผลจากกิจกรรมทำให้ครูแกนนำสามารถตกผลึกประสบการณ์ของตนเป็นองค์ความรู้ที่พร้อมถ่ายทอด เรียนรู้แนวทางจากโรงเรียนอื่น และมีความมั่นใจเพิ่มขึ้นทั้งในบทบาทวิทยากรและผู้สนับสนุนกระบวนการ ก่อนเข้าร่วมเป็นกำลังหลักในการดำเนิน กิจกรรมที่ 4[66]

---

[62] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

[63] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

[64] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[65] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[66] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

2.4.5 ผลการดำเนินงานกิจกรรมที่ 4 การพัฒนาทักษะคุณครูขั้นขยายผลสู่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ตามแผนงาน กิจกรรม Training for Teachers กำหนดผลผลิตขั้นต่ำให้จัดการอบรมจำนวน 8 รุ่น ครอบคลุมโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครอย่างน้อย 109 แห่ง และมีครูหรือบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมอย่างน้อย 300 คน ผลการดำเนินงานจริงจัดกิจกรรมครบ 8 รุ่น ณ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ครอบคลุมโรงเรียน 119 แห่ง ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายขั้นต่ำ 10 แห่ง และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 329 คน สูงกว่าเป้าหมายขั้นต่ำ 29 คน[67]

การอบรมจัดขึ้นระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2569 ได้แก่ รุ่นที่ 1 วันที่ 26–27 มีนาคม รุ่นที่ 2 วันที่ 30–31 มีนาคม รุ่นที่ 3 วันที่ 21–22 เมษายน รุ่นที่ 4 วันที่ 27–28 เมษายน รุ่นที่ 5 วันที่ 30 เมษายน–1 พฤษภาคม รุ่นที่ 6 วันที่ 5–6 พฤษภาคม รุ่นที่ 7 วันที่ 28–29 พฤษภาคม และรุ่นที่ 8 วันที่ 8–9 มิถุนายน พ.ศ. 2569[68]

หลักสูตรประกอบด้วยกิจกรรมสร้างบรรยากาศและการตรวจสอบสภาวะการเรียนรู้ (Ice Breaking/Check-in) การเรียนรู้วัฒนธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาและพื้นฐาน RJ การออกแบบระบบโรงเรียนที่เป็นมิตรและปลอดภัย กิจกรรม Skill Drill 1 และ 2 เพื่อฝึกการฟังเชิงลึกและการสื่อสารเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์ กิจกรรม Practice Lab 1 และ 2 เพื่อฝึกวงสนทนาในระดับการสร้างวัฒนธรรมและการจัดการความขัดแย้ง การใช้บอร์ดเกม RJ Journey และ RJ Journey Express การแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดย School Champions ตลอดจนหัวข้อโครงสร้างและกระบวนการ RJ ในโรงเรียนและการเชื่อมโยงระบบส่งต่อ SoSafe[69]

ครูแกนนำจำนวน 30 คนร่วมทำหน้าที่เป็นวิทยากรและผู้สนับสนุนกระบวนการกับทีมที่ปรึกษาโดยถ่ายทอดประสบการณ์จากโรงเรียนนำร่องผ่านกิจกรรม School Champions Sharing ทำให้ผู้เข้าร่วมเห็นกรณีการประยุกต์ใช้จริง เช่น ความขัดแย้งบนสื่อออนไลน์ การกลั่นแกล้ง การใช้ความรุนแรงระหว่าง

---

[67] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ Training for Teacher*, 4–5; FPRI Advisory Co., Ltd., *ผลสำรวจความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และแบบสอบถามหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ โครงการ RJ in Schools Sandbox รุ่นที่ 1–8*, 3–5.

[68] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[69] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

นักเรียน การดูแลเด็กที่มีความต้องการเฉพาะ การกล่าวหาโดยไม่เป็นธรรม ความเปราะบางของครอบครัว และการสื่อสารกับผู้ปกครอง[70]

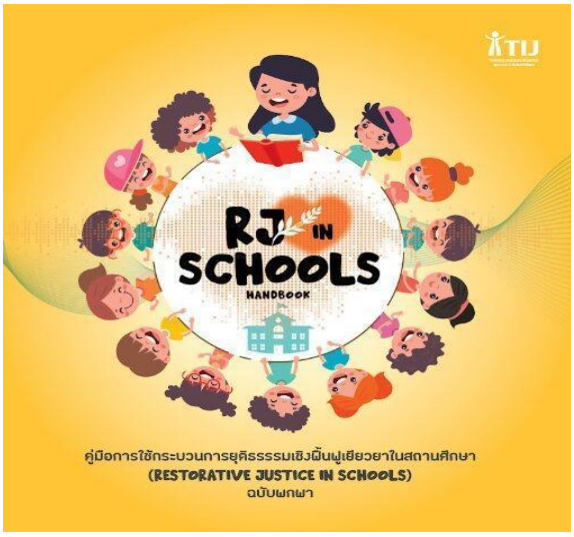
2.4.6 คู่มือและเครื่องมือประกอบการเรียนรู้

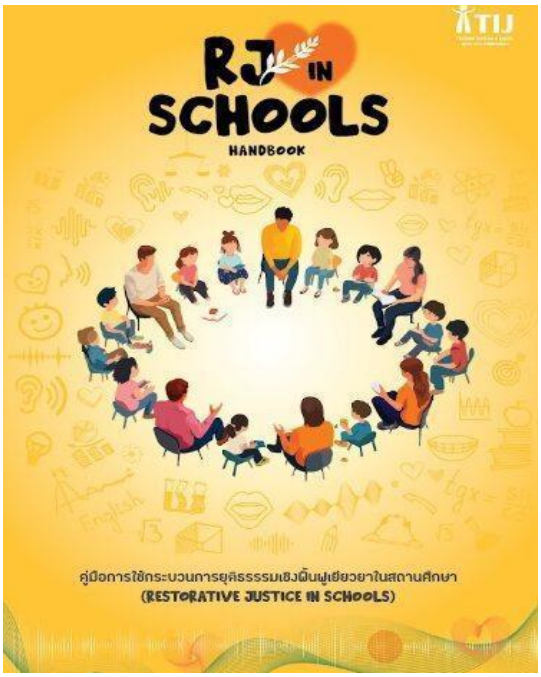
การออกแบบหลักสูตรอบรมมี RJ in Schools Handbook หรือคู่มือการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในสถานศึกษา เป็นแกนกลางของเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ โดยคู่มือดังกล่าวพัฒนาโดย TIJ ร่วมกับคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อวางกรอบความเข้าใจเรื่อง RJ ในบริบทโรงเรียน ตั้งแต่หลักคิดสำคัญ บทบาทของผู้เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการ การตั้งคำถามเชิงฟื้นฟู การจัดวงสนทนา ไปจนถึงแนวทางประยุกต์ใช้กับกรณีความขัดแย้งในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ[71]

อ่านเพิ่มเติมได้ที่

RJ in Schools Handbook (ฉบับพกพา): https://www.tijthailand.org/publication/detail/restorative-justice-in-schools-cases-handbook

RJ in Schools Handbook (ฉบับวิจัย): https://www.tijthailand.org/publication/detail/restorative-justice-in-schools-handbook





[70] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[71] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

รูปที่ 11–12 คู่มือการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในสถานศึกษา

ขณะเดียวกัน โครงการยังใช้เครื่องมือเชิงปฏิบัติการ เช่น บอร์ดเกม RJ Journey และ RJ Journey Express ซึ่งพัฒนาโดย TIJ ร่วมกับมูลนิธิฟรีดริช เนามัน เพื่อเสรีภาพ ประเทศไทย (FNF) และ Found by Design เพื่อช่วยให้ครูฝึกบทบาทการเป็นผู้ดำเนินกระบวนการผ่านสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับบริบทจริงในโรงเรียน ครูแกนนำได้ฝึกการรับมือกับสถานการณ์ความขัดแย้งหลากรูปแบบ การตั้งคำถาม การฟังอย่างไม่ตัดสิน การสื่อสารอย่างสันติ และการชวนผู้เกี่ยวข้องมองเห็นความเสียหาย ความรับผิดชอบ และแนวทางฟื้นฟูความสัมพันธ์ร่วมกัน[72]

นอกจากนี้ มูลนิธิฟรีดริช เนามัน เพื่อเสรีภาพ ประเทศไทย (FNF) เป็นผู้สนับสนุนทางการเงินและภาคีองค์ความรู้เชิงยุทธศาสตร์ของ RJ Journey โดยแผนการเงินในข้อเสนอกำหนดค่าผู้สนับสนุนกระบวนการหลักสำหรับการอบรมจำนวน 4 ครั้ง ครั้งละ 4,000 บาท รวม 16,000 บาท และยังครอบคลุมการติดตามและประเมินผล การพัฒนาเครื่องมือประเมิน การจัดทำรายงาน และการปรับแบบเกมอีกด้วย[73]

“เราเลือกใช้เกมเป็นสื่อ เพราะเกมช่วยทำให้ RJ ที่อาจดูเป็นแนวคิดเชิงนามธรรม กลายเป็นประสบการณ์ที่ครูจับต้องได้ ผ่านการฝึกฟัง ตั้งคำถาม และอยู่กับความขัดแย้งโดยไม่รีบตัดสิน ครูจะเห็นว่าสิ่งที่สำคัญไม่ใช่การหาคนผิด แต่คือการเปิดพื้นที่ปลอดภัยให้ทุกฝ่ายเข้าใจผลกระทบ รับฟังกัน และร่วมกันฟื้นฟูความสัมพันธ์ เพื่อให้ใจของทุกฝ่ายเข้าใกล้กันมากขึ้น” – อรปรางค์ พรเพิ่มพูน เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย กล่าวในกิจกรรมพัฒนาทักษะคุณครู ภายใต้โครงการ RJ in Schools[74]





[72] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[73] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[74] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *บทสรุป RJ in Schools*, ส่วน “คู่มือและเครื่องมือประกอบการเรียนรู้.”

รูปที่ 13–14 การใช้ชุดเกม RJ Journey และ RJ Journey Express ในกระบวนการเรียนรู้

เครื่องมือดังกล่าวสนับสนุนให้การเรียนรู้เรื่อง RJ ซึ่งมีลักษณะเป็นแนวคิดเชิงนามธรรม สามารถถ่ายทอดผ่านประสบการณ์เชิงปฏิบัติและนำไปใช้ได้จริง ทั้งในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนครู การดำเนินกิจกรรมร่วมกับนักเรียน และการจัดพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการพูดคุยเมื่อเกิดความขัดแย้งภายในโรงเรียน[75]

2.5 การบูรณาการแพลตฟอร์ม SoSafe เพื่อสนับสนุนระบบช่วยเหลือและส่งต่อ

โครงการได้นำแพลตฟอร์ม SoSafe ซึ่งพัฒนาโดยกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) ร่วมกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) มาใช้เป็นกลไกสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในโรงเรียน เพื่อเชื่อมโยงการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ แพลตฟอร์มดังกล่าวทำหน้าที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยในรูปแบบดิจิทัลสำหรับรับแจ้งเหตุและเชื่อมต่อความช่วยเหลือแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรในโรงเรียน โดยสามารถส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานด้านการศึกษา หน่วยงานสาธารณสุข โรงพยาบาล และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและทันท่วงที[76]

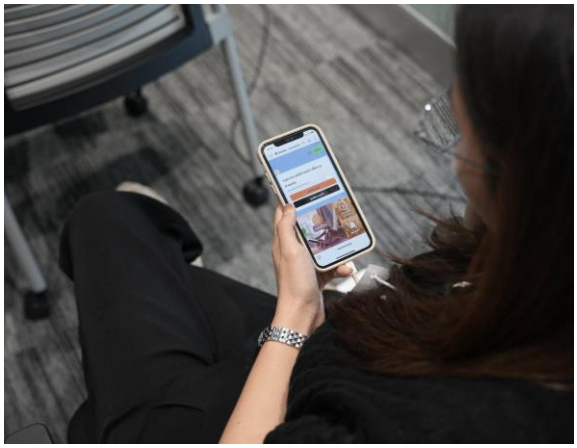
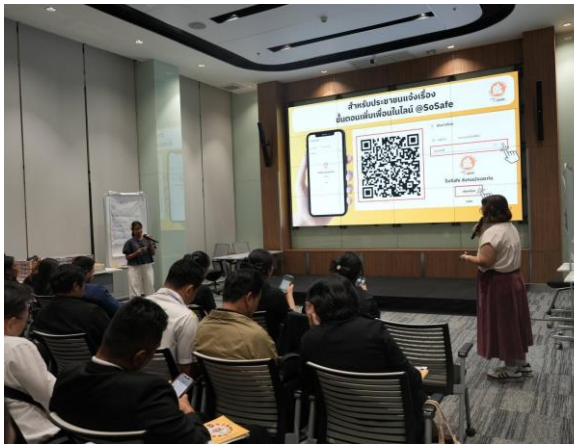
แพลตฟอร์ม SoSafe เป็นเครื่องมือเสริมที่ช่วยให้ครูและบุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูล ประเมินสถานการณ์ และตอบสนองต่อความขัดแย้งในระยะเริ่มต้นได้อย่างทันท่วงที เพื่อลดความเสี่ยงที่ปัญหาจะขยายตัว และสนับสนุนการวางแผนแก้ไขปัญหาบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ กรณีความขัดแย้งทั่วไปอาจสามารถดำเนินการภายในโรงเรียนได้ แต่กรณีที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักเรียน ครู หรือผู้ปกครอง เช่น การคุกคามทางออนไลน์ การคุกคามทางเพศ หรือความเสี่ยงต่อการทำร้ายตนเอง จำเป็นต้องเชื่อมต่อกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง โดยแพลตฟอร์ม SoSafe ทำหน้าที่เป็นกลไกกลางในการประสานและส่งต่อความช่วยเหลือ[77]

---

[75] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[76] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

[77] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–2.

รูปที่ 15–16 การนำเสนอและประยุกต์ใช้แพลตฟอร์ม SoSafe

3. ข้อค้นพบ

3.1 ผลการแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ

3.1.1 การถอดบทเรียนจากพื้นที่จริง: เสียงสะท้อนจากครูแกนนำและนักเรียน

เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2569 ณ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย ครูแกนนำจากโรงเรียนนำร่องทั้ง 6 แห่งเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียน (Lesson Learned) เพื่อสะท้อนประสบการณ์จากการนำกระบวนการ RJ ไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ตั้งแต่ข้อท้าทายในระยะเริ่มต้นจนถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ประเด็นการแลกเปลี่ยนครอบคลุมการประเมินผลกระทบต่อพฤติกรรมนักเรียนและบรรยากาศในโรงเรียน แนวทางการประยุกต์ใช้ในโรงเรียนอื่น ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและความยั่งยืนของโครงการ ตลอดจนการวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคต่อการขยายผล[78]

ภายในกิจกรรม ครูแกนนำได้ร่วมกันประเมินผลกระทบของโครงการต่อพฤติกรรมนักเรียน บรรยากาศในโรงเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง พร้อมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาโครงการและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย[79]

[78] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

[79] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา*, 1–4.

“ความร่วมมือระหว่าง TIJ และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนสะท้อนให้เห็นว่า การลดปัญหาอาชญากรรมในเด็กและเยาวชนไม่อาจอาศัยการฟื้นฟูเมื่อเด็กเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพียงอย่างเดียว เพราะความรุนแรงส่งผลต่อประสบการณ์ พัฒนาการ สุขภาวะ และคุณภาพชีวิตเมื่อกลับคืนสู่สังคม การป้องกันที่ยั่งยืนจึงต้องเริ่มจากต้นทาง การสร้างโรงเรียนให้เป็นพื้นที่แห่งการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และการส่งเสริมความรับผิดชอบ อาจช่วยหยุดยั้งการส่งต่อวงจรความรุนแรง และเป็นการวางรากฐานระบบนิเวศแห่งความเคารพที่เอื้อต่อการเติบโตอย่างปลอดภัย” – อรรุจี อ่อนหวาน เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการ กล่าวในกิจกรรมพัฒนาทักษะคุณครู ภายใต้โครงการ RJ in Schools[80]





รูปที่ 17–18 ครูและนักเรียนในงานแถลงความร่วมมือ “สังคมปลอดภัย หัวใจเด็กไทยอบอุ่น”

ข้อมูลสะท้อนจากครูแกนนำและนักเรียนในโรงเรียนนำร่องแสดงให้เห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษามิได้มีสาเหตุจากพฤติกรรมของเด็กเพียงประการเดียว แต่เกี่ยวข้องกับความกดดันภายในครอบครัว การถูกละเลย ความเปราะบางด้านสุขภาพจิต ความโดดเดี่ยว การถูกตีตรา และการขาดพื้นที่ปลอดภัยในการสื่อสาร เด็กบางคนจึงแสดงความต้องการความช่วยเหลือผ่านพฤติกรรมก้าวร้าว การทำลายทรัพย์สิน การขาดเรียน หรือการฝ่าฝืนระเบียบ ซึ่งอาจถูกพิจารณาเป็นเพียงปัญหาด้านวินัย หากผู้ใหญ่ไม่ได้รับฟังและทำความเข้าใจบริบทที่อยู่เบื้องหลังอย่างรอบด้าน[81]

ผลการดำเนินงานชี้ให้เห็นว่า กระบวนการ RJ ช่วยให้ครูสามารถพิจารณาสาเหตุ ความรู้สึก และความต้องการที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรม ผ่านการรับฟังโดยไม่ตัดสิน การเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และการกำหนดแนวทางแก้ไขร่วมกัน ครูสะท้อนว่ากระบวนการดังกล่าวช่วยเพิ่มความเข้าใจ

[80] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *บทสรุป RJ in Schools*, ส่วน “การถอดบทเรียนจากพื้นที่จริง: เสียงสะท้อนจากครูแกนนำและนักเรียน.”

[81] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

ต่อเด็ก ลดการตีตรา และเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากผลของการกระทำ ขณะที่นักเรียนเห็นว่า RJ สนับสนุนการพูดคุยอย่างมีเหตุผล สร้างความไว้วางใจระหว่างครูกับนักเรียน และช่วยปรับบทบาทของพื้นที่ฝ่ายปกครองจากพื้นที่แห่งการลงโทษไปสู่พื้นที่แห่งการดูแลและให้ความช่วยเหลือ[82]

3.1.2 ผลการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนนำร่อง

ภายหลังการประยุกต์ใช้กระบวนการ RJ ครูแกนนำในโรงเรียนนำร่องทั้ง 6 แห่งได้ปรับบทบาทจากผู้ควบคุมและผู้ตัดสินไปสู่ผู้รับฟัง ผู้สนับสนุนกระบวนการ และผู้ประสานความช่วยเหลือ โดยปรากฏผลการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของแต่ละโรงเรียน ดังนี้[83]

โรงเรียนการเคหะท่าทราย ครูแกนนำเริ่มปรับมุมมองจากการพิจารณาเฉพาะพฤติกรรมที่ปรากฏไปสู่การสังเกตสัญญาณความเปราะบางและความต้องการความช่วยเหลือของเด็ก ใช้การรับฟังอย่างไม่ตัดสินและการประสานความร่วมมือกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เด็กกล้าเปิดใจและเข้าถึงการดูแลได้มากขึ้น[84]




รูปที่ 19–20 กิจกรรมขยายผลภายในโรงเรียนการเคหะท่าทราย

[82] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.
[83] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.
[84] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1 ครูนำการพูดคุยรายบุคคล คำถามเชิงฟื้นฟูเยียวยา และวงสนทนามาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง แทนการเร่งค้นหาผู้กระทำผิดหรือใช้การลงโทษเป็นคำตอบแรก ทำให้ครูมองเห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทุกฝ่าย และเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและกำหนดแนวทางแก้ไขร่วมกัน[85]




รูปที่ 21–22 กิจกรรมขยายผลภายในโรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1

โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 2 ครูสอนกระบวนการ RJ ให้นักเรียนผ่านกิจกรรมฐาน และเชื่อมโยงการใช้กระบวนการ RJ เข้ากับการเยี่ยมบ้านและการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ทำให้เข้าใจบริบทชีวิต ความกดดัน และความต้องการของเด็กได้รอบด้านยิ่งขึ้น พร้อมขยายการใช้แนวทางดังกล่าวไปสู่การดูแลนักเรียนในหลายระดับชั้น ส่งผลให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและฟื้นฟูความสัมพันธ์มากขึ้น[86]




รูปที่ 23–24 กิจกรรมขยายผลภายในโรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 2

[85] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

[86] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

โรงเรียนทุ่งสองห้อง (คุปตัษเฐียรอุทิศ) ครูเริ่มมองว่าพฤติกรรมก้าวร้าวหรือการฝ่าฝืนระเบียบอาจเชื่อมโยงกับความกดดันและภาระชีวิตของเด็ก จึงใช้พื้นที่ปลอดภัยและการตั้งคำถามอย่างใส่ใจ เพื่อช่วยให้เด็กสะท้อนความรู้สึกและเข้าใจสาเหตุของพฤติกรรม ก่อนเชื่อมผู้ปกครองเข้ามาร่วมออกแบบทางออกที่เหมาะสม[87]




รูปที่ 25–26 กิจกรรมขยายผลภายในโรงเรียนทุ่งสองห้อง (คุปตัษเฐียรอุทิศ)

โรงเรียนบางเขน (ไว้สาลีอนุสรณ์) ครูฝ่ายปกครองมีการเปลี่ยนแปลงจากการมุ่งควบคุมและลงโทษ ไปสู่การรับฟังและทำความเข้าใจเด็กมากขึ้น โดยใช้กระบวนการพูดคุยเพื่อค้นหาต้นเหตุของปัญหาและความเสียหายที่เกิดขึ้น ทำให้นักเรียนได้รับโอกาสในการรับผิดชอบ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโรงเรียนโดยไม่ถูกตีตรา[88]




รูปที่ 27–28 กิจกรรมขยายผลภายในโรงเรียนบางเขน (ไว้สาลีอนุสรณ์)

[87] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

[88] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

โรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา) ครูให้ความสำคัญกับการติดตามเด็กอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะเด็กที่ขาดเรียน มีความโดดเดี่ยว หรือเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษา พร้อมค้นหาผู้ใหญ่ที่เด็กไว้วางใจในครอบครัวหรือชุมชนให้เข้ามาร่วมสนับสนุน ส่งผลให้เด็กมีโอกาสกลับเข้าสู่การเรียนและได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องมากขึ้น[89]





รูปที่ 29–30 กิจกรรมขยายผลภายในโรงเรียนวัดหลักสี่ (ทองใบทิวารีวิทยา)

ข้อค้นพบสำคัญจากการถอดบทเรียน คือ ความพร้อมของครูในการรับฟังอย่างแท้จริงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจของนักเรียน กระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาจะเกิดผลเมื่อครูสามารถรับฟังโดยปราศจากอคติ เข้าใจอารมณ์และความต้องการของเด็ก และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดทางออก การเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงจำนวนกรณีที่ได้รับการจัดการ แต่รวมถึงการที่ครูมีความเข้าใจต่อบทบาทและบริบทของตนมากขึ้น ขณะที่นักเรียนกล้าแสดงออก รับฟังผู้อื่นโดยไม่ตัดสิน เข้าใจผลกระทบจากการกระทำ และมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น[90]

[89] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.

[90] ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex.



รูปที่ 31 อินโฟกราฟิกสรุปผลการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง

ที่มา: สังเคราะห์จากผลการดำเนินงานโครงการ RJ in Schools Sandbox ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569





รูปที่ 32–33 กิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ

3.2 ข้อจำกัดและความท้าทายจากการดำเนินงาน

อย่างไรก็ดี ครูแกนนำยังสะท้อนถึงข้อจำกัดและความท้าทายของการนำ RJ ไปใช้ในโรงเรียน โดยเครื่องมือบางประเภท เช่น บอร์ดเกมการเรียนรู้ ยังมีรายละเอียดและขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาในการศึกษาและฝึกฝน แต่เมื่อครูได้ทดลองใช้อย่างต่อเนื่องจะสามารถเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น ขณะเดียวกันครูยังต้องรับผิดชอบทั้งการเตรียมการสอน การจัดการเรียนรู้ การแนะแนว และการทำหน้าที่เป็นคนกลางในการจัดการความขัดแย้ง ส่งผลให้มีภาระงานเพิ่มขึ้น ประกอบกับผู้บริหารและบุคลากรบางส่วนอาจยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของ RJ อย่างเพียงพอ ซึ่งอาจส่งผลต่อขวัญกำลังใจและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ครูแกนนำยังสะท้อนถึงประเด็นด้าน ความปลอดภัยในการปฏิบัติหน้าที่ของครู โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องจัดการกับความขัดแย้งหรือพฤติกรรมรุนแรงของนักเรียน รวมถึงสถานการณ์ที่ครูอาจถูกคุกคาม ข่มขู่ หรือเผชิญแรงกดดันจากนักเรียนหรือผู้ปกครองภายหลังการดำเนินการในกรณีต่าง ๆ ครูจึงเห็นว่าการขับเคลื่อน RJ ไม่ควรเป็นภาระของครูเพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องมีกลไกสนับสนุนที่ชัดเจนทั้งจากผู้บริหารโรงเรียน ทีมสหวิชาชีพ และหน่วยงานภายนอก เพื่อร่วมประเมินความเสี่ยง ให้คำปรึกษา และคุ้มครองความปลอดภัยของครูควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของนักเรียน โดยเฉพาะใน

กรณีที่มีความซับซ้อนหรือมีความเสี่ยงสูง ทั้งนี้ เพื่อให้ครูสามารถดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาได้อย่างมั่นใจ มีความปลอดภัย และเกิดผลอย่างยั่งยืน[91]

การขับเคลื่อน RJ ให้เกิดผลอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก ทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การจัดสรรเวลาและทรัพยากร ตลอดจนการพัฒนาระบบส่งต่อด้านสุขภาพจิตและการคุ้มครองเด็กสำหรับกรณีที่เกินขอบเขตของโรงเรียน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างรอบด้าน และพัฒนาเป็นพื้นที่ที่เด็กได้รับการรับฟัง คุ้มครอง และมีโอกาสเติบโตอย่างปลอดภัย[92]



รูปที่ 34 อินโฟกราฟิกสรุปข้อค้นพบสำคัญจากการถอดบทเรียนและความท้าทายในการขับเคลื่อน RJ

[91] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[92] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

3.3 ผลการประเมินโครงการ

การประเมินผลในส่วนนี้นำเสนอ 3 ส่วน ได้แก่ (1) ผลการประเมินการอบรมครูด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พ.ศ. 2568 เพื่อใช้เป็นฐานอ้างอิงเชิงพัฒนาการของการอบรม (2) การประเมินครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม Training for Teachers จำนวน 8 รุ่น ครอบคลุมโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 119 แห่ง และ (3) การประเมินครูแกนนำด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา จำนวน 30 คนจากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง เพื่อใช้ประกอบการประเมินภาพรวม Sandbox ทั้งโครงการ การวิเคราะห์ใช้ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น แบบประเมินก่อนและหลังการอบรม ข้อมูลติดตาม ตลอดจนข้อมูลเชิงคุณภาพจากการถอดบทเรียน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และผลการดำเนินงานรายโรงเรียน[93]

3.3.1 ผลการประเมินการอบรมครูด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พ.ศ. 2568

การประเมินผลการอบรมครูด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในปี พ.ศ. 2568 ใช้การวิจัยแบบผสมเพื่อศึกษาพื้นฐานความรู้และแนวโน้มการตอบสนองต่อความขัดแย้งของผู้เข้าร่วมก่อนการอบรม เปรียบเทียบกับการตอบสนองภายหลังการอบรม ตลอดจนสำรวจความคิดเห็นต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำ RJ ไปใช้ในบริบทโรงเรียน เครื่องมือประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับพื้นฐานความรู้ด้าน RJ สถานการณ์จำลองเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างนักเรียน และคำถามสะท้อนความคิดเห็นหลังการอบรม[94]

ผลการศึกษาพบว่า แม้ก่อนการอบรมผู้เข้าร่วมจำนวนมากมีแนวโน้มเลือกวิธีตอบสนองที่มีลักษณะเชิงฟื้นฟูเยียวยาอยู่แล้ว แต่ภายหลังการอบรม คำตอบมีลักษณะเชิงฟื้นฟูเยียวยาชัดเจนขึ้น โดยสะท้อนความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการรับฟัง การทำความเข้าใจความรู้สึกและความต้องการ การพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้น และการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา มากกว่าการมุ่งใช้การสั่งการหรือการลงโทษเป็นหลัก ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ยังเห็นว่า RJ มีความเหมาะสมกับบริบทโรงเรียนและมีความ

---

[93] Printorn Kordumrong, *Restorative Justice in Thailand: Where We Are, How We Got There and Where We Are Going*, เอกสารนำเสนอ, 11–24; สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569: กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569), 12–23; FPRI Advisory Co., Ltd., *ผลสำรวจความพึงพอใจและความเชื่อมั่น กิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ (RJ Leading Teachers)*, 3–9.

[94] Printorn Kordumrong, Restorative Justice in Thailand: Where We Are, How We Got There and Where We Are Going, เอกสารนำเสนอ, 11.

เป็นไปได้ในการนำไปใช้ หากมีการฝึกอบรม การสร้างความเข้าใจ และความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ[95]

อย่างไรก็ตาม การประเมินยังพบข้อท้าทายด้านความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ RJ ที่ไม่เท่ากัน ข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงาน ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ความพร้อมของผู้ดำเนินกระบวนการ ตลอดจนความซับซ้อนของปัญหาที่เชื่อมโยงกับบริบทครอบครัว สุขภาพจิต และความต้องการเฉพาะของนักเรียน ผู้เข้าร่วมจึงเสนอให้มีการพัฒนาสื่อและภาษาที่เข้าถึงง่าย เพิ่มกรณีตัวอย่างและการฝึกปฏิบัติ จัดอบรมให้ครอบคลุมบุคลากรในโรงเรียน สร้างเครือข่ายครู RJ และจัดให้มีระบบคำปรึกษาหรือการส่งต่อกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือเฉพาะทาง[96]

ข้อค้นพบจากปี พ.ศ. 2568 จึงเป็นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาการอบรมในระยะต่อมา โดยชี้ให้เห็นว่า การสร้างความรู้ความเข้าใจเป็นเพียงจุดเริ่มต้น ขณะที่การนำ RJ ไปใช้ได้จริงจำเป็นต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนหลังการอบรม และความเข้าใจร่วมกันของบุคลากรในระดับโรงเรียน

3.3.2 ผลการประเมินกลุ่มครูจากโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 119 แห่ง พ.ศ. 2569

กิจกรรม Training for Teachers จำนวน 8 รุ่น ครอบคลุมโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 119 แห่ง โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 329 คน และมีผู้ตอบแบบประเมินความพึงพอใจและความเชื่อมั่นรวม 305 คน ผลการประเมินรายรุ่นและผลรวมปรากฏดังตารางต่อไปนี้[97]

[95]Kordumrong, Restorative Justice in Thailand, 14–24.

[96]Kordumrong, Restorative Justice in Thailand, 21–23.

[97] FPRI Advisory Co., Ltd., *ผลสำรวจความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และแบบสอบถามหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการ RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่กรุงเทพมหานคร รุ่นที่ 1–8* (กรุงเทพมหานคร: FPRI Advisory Co., Ltd., 2569), 3–5.

ตารางที่ 2 ผลการประเมินกิจกรรม Training for Teachers จำนวน 8 รุ่น

รุ่น	ผู้ตอบ (คน)	ความพึงพอใจภาพรวม	มีความรู้เพิ่มขึ้น	จะแนะนำกิจกรรม
1	40	4.75/5.00 (95.00%)	38 คน (95.00%)	39 คน (97.50%)
2	40	4.58/5.00 (91.60%)	36 คน (90.00%)	40 คน (100.00%)
3	40	4.73/5.00 (94.60%)	36 คน (90.00%)	39 คน (97.50%)
4	40	4.35/5.00 (87.00%)	37 คน (92.50%)	40 คน (100.00%)
5	39	4.51/5.00 (90.20%)	38 คน (97.44%)	38 คน (97.44%)
6	37	4.73/5.00 (94.60%)	37 คน (100.00%)	36 คน (97.30%)
7	38	4.42/5.00 (88.40%)	35 คน (92.11%)	37 คน (97.37%)
8	31	4.71/5.00 (94.20%)	29 คน (93.55%)	30 คน (96.77%)
รวม/เฉลี่ย	305	4.60/5.00 (91.95%)	286 คน (93.77%)	299 คน (98.03%)

เมื่อพิจารณาผลรวมทั้ง 8 รุ่น พบว่า คะแนนความพึงพอใจภาพรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 จาก 5.00 หรือร้อยละ 92.00 โดยทุกรุ่นมีผลความพึงพอใจอยู่ในระดับมากขึ้นไป ด้านวิทยากรและการนำเสนอได้รับการประเมินในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือด้านเนื้อหา ด้านการบริหารจัดการ และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ ผู้ตอบจำนวน 270 คน หรือร้อยละ 88.52 เห็นว่าระยะเวลาการอบรมมีความ

เหมาะสม ผู้ตอบจำนวน 299 คน หรือร้อยละ 98.03 ระบุว่าจะแนะนำกิจกรรมแก่ผู้อื่น และคะแนนความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของ TIJ เฉลี่ยอยู่ที่ 4.50 จาก 5.00 หรือร้อยละ 90.00[98]

เพื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และแนวทางการตอบสนองต่อความขัดแย้ง ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังการอบรมแยกต่างหากจากแบบประเมินความพึงพอใจ หลังการตรวจสอบและตัดคำตอบซ้ำ พบว่ามีผู้ตอบแบบประเมินก่อนอบรมจำนวน 316 คน หลังอบรมจำนวน 303 คน และสามารถจับคู่ข้อมูลของผู้ตอบคนเดิมก่อนและหลังการอบรมได้ 277 คน[99]

ก่อนการอบรม ผู้ตอบส่วนใหญ่ยังมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับ RJ ค่อนข้างจำกัด โดยร้อยละ 45.9 ระบุว่าไม่มีความรู้เกี่ยวกับ RJ มาก่อน และร้อยละ 35.4 ระบุว่ามีความรู้น้อยมาก รวมเป็นร้อยละ 81.3 ของผู้ตอบก่อนอบรม ขณะที่ร้อยละ 18.0 ระบุว่ามีความรู้ในระดับปานกลาง และเพียงร้อยละ 0.6 ระบุว่ามีความรู้ในระดับมาก ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนความจำเป็นของการปูพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิด RJ ก่อนพัฒนาไปสู่ทักษะการนำกระบวนการไปใช้[100]

เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการอบรม พบว่า ผู้เข้าร่วมให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับผลกระทบเป็นลำดับแรกอยู่ในระดับสูงทั้งก่อนและหลังการอบรม โดยเพิ่มจากร้อยละ 90.5 เป็นร้อยละ 93.7 อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนกว่าปรากฏในวิธีการที่ครูเลือกใช้ในการตอบสนองต่อสถานการณ์[101]

สัดส่วนผู้ที่เลือกสอบถามความรู้สึกและความต้องการของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งเพิ่มจาก 152 คน หรือร้อยละ 48.1 ก่อนอบรม เป็น 252 คน หรือร้อยละ 83.2 หลังอบรม เพิ่มขึ้น 35.1 จุดร้อยละ ขณะที่การเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ได้รับผลกระทบสะท้อนผลของเหตุการณ์ต่ออีกฝ่ายเพิ่มจาก 32 คน หรือร้อยละ 10.1 เป็น 158 คน หรือร้อยละ 52.1 เพิ่มขึ้น 42.0 จุดร้อยละ ในทางกลับกัน การแจ้งว่าอีกฝ่ายได้รับการตักเตือนลดลงจากร้อยละ 40.5 เป็นร้อยละ 13.5 การแสดงว่าอีกฝ่ายได้รับการลงโทษลดลงจากร้อยละ 6.0

---

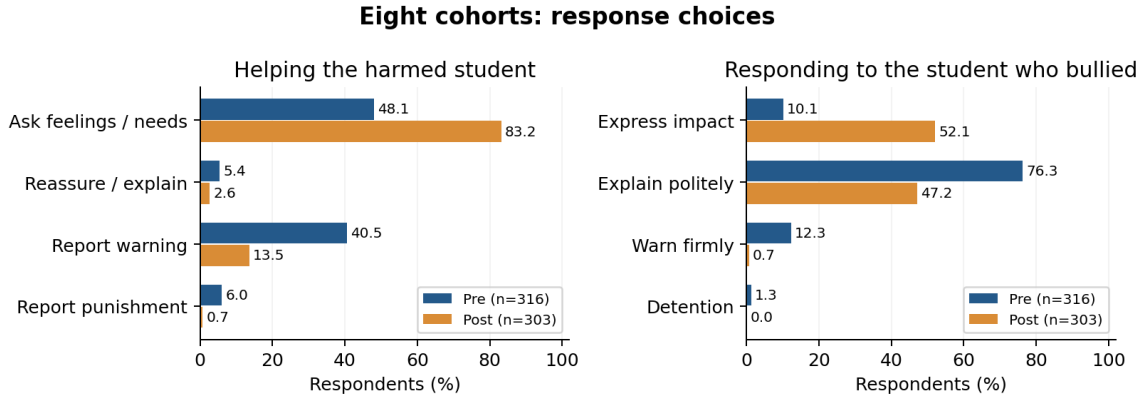
[98]FPRI Advisory Co., Ltd., ผลสำรวจความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และแบบสอบถามหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ รุ่นที่ 1–8, 5–11.

[99] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569: กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569), 12–13.

[100] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 12–14.

[101] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 15.

เป็นร้อยละ 0.7 การตักเตือนอย่างหนักแน่นลดลงจากร้อยละ 12.3 เป็นร้อยละ 0.7 และไม่มีผู้เลือกการกักบริเวณหลังการอบรม[102]



รูปที่ 35 การเปรียบเทียบวิธีตอบสถานการณ์ของผู้เข้าร่วมการอบรม 8 รุ่นก่อนและหลังการอบรม

ที่มา: รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569 กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น

ผลดังกล่าวสะท้อนว่า แนวทางการตอบสนองต่อความขัดแย้งของผู้เข้าร่วมขยับจากการสั่งการ การตักเตือน หรือการกำหนดผลต่อผู้กระทำฝ่ายเดียว ไปสู่การรับฟังความรู้สึกและความต้องการ การทำความเข้าใจผลกระทบ และการเปิดพื้นที่ให้คู่กรณีมีส่วนร่วมมากขึ้น อย่างไรก็ดี ผู้ตอบหลังอบรมจำนวน 143 คน หรือร้อยละ 47.2 ยังคงเลือกการอธิบายความไม่เหมาะสมของพฤติกรรมอย่างสุภาพ จึงสะท้อนว่ายังมีความจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการตั้งคำถาม การรับฟัง และการสนทนาสองทางเพิ่มเติม[103]

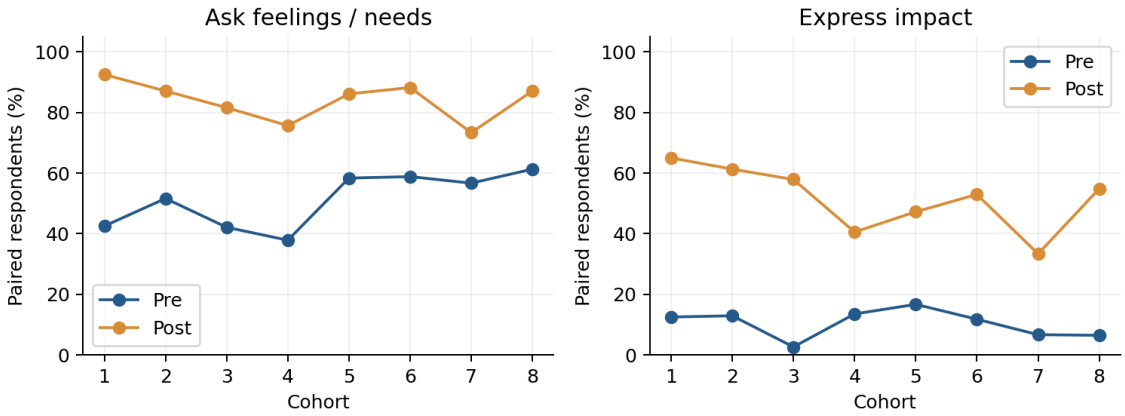
การวิเคราะห์เฉพาะผู้ตอบคนเดิมที่สามารถจับคู่ข้อมูลก่อนและหลังได้จำนวน 277 คน ให้ผลในทิศทางเดียวกัน โดยสัดส่วนผู้ที่เลือกสอบถามความรู้สึกและความต้องการเพิ่มจากร้อยละ 50.5 เป็นร้อยละ 84.1 ขณะที่ผู้ที่เลือกเปิดโอกาสให้สะท้อนผลกระทบเพิ่มจากร้อยละ 10.5 เป็นร้อยละ 52.0 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาแยกรายรุ่น พบว่าผู้เข้าร่วมที่จับคู่ได้ในทั้ง 8 รุ่นมีสัดส่วนของตัวชี้วัดทั้งสองเพิ่มขึ้นหลังการอบรมทุกกลุ่ม[104]

---

[102] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 17–18.

[103] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 17–18.

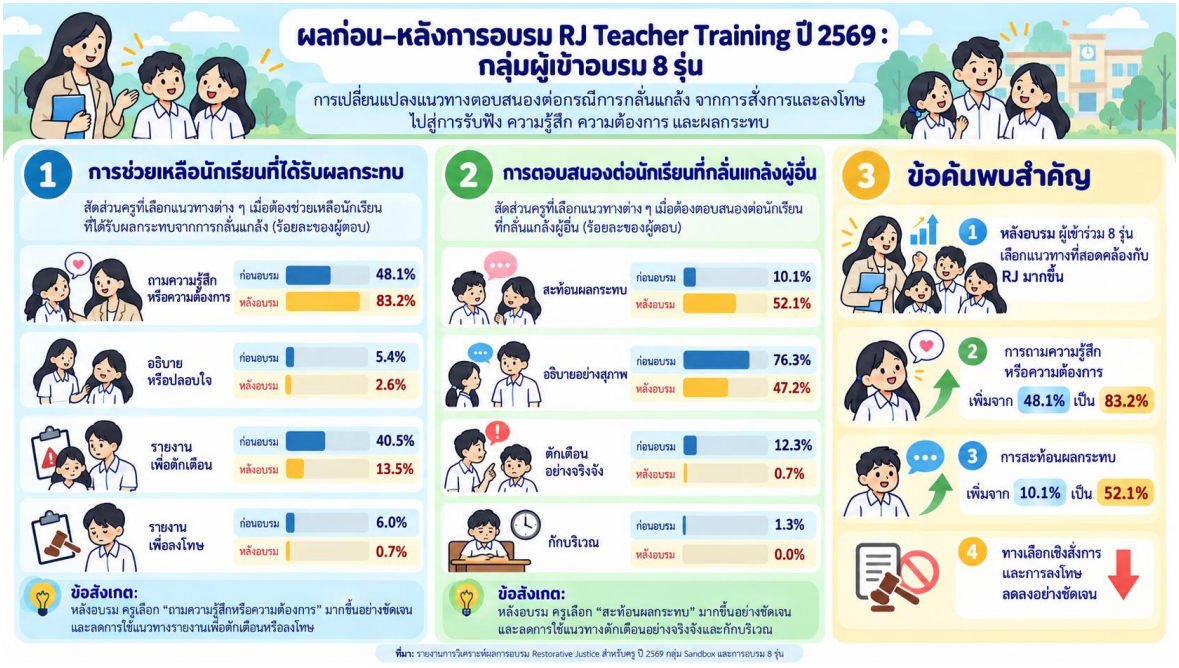
[104] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 18–19.



รูปที่ 36 ผลแบบจับคู่รายรุ่นก่อนและหลังการอบรมของผู้เข้าร่วมการอบรม 8 รุ่น

หมายเหตุ: แสดงเฉพาะผู้ตอบที่จับคู่ข้อมูลก่อนและหลังได้ โดยขนาดกลุ่มแต่ละรุ่นแตกต่างกัน จึงไม่ใช้เพื่อจัดอันดับรุ่นหรือวิทยากร

ที่มา: รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569 กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น

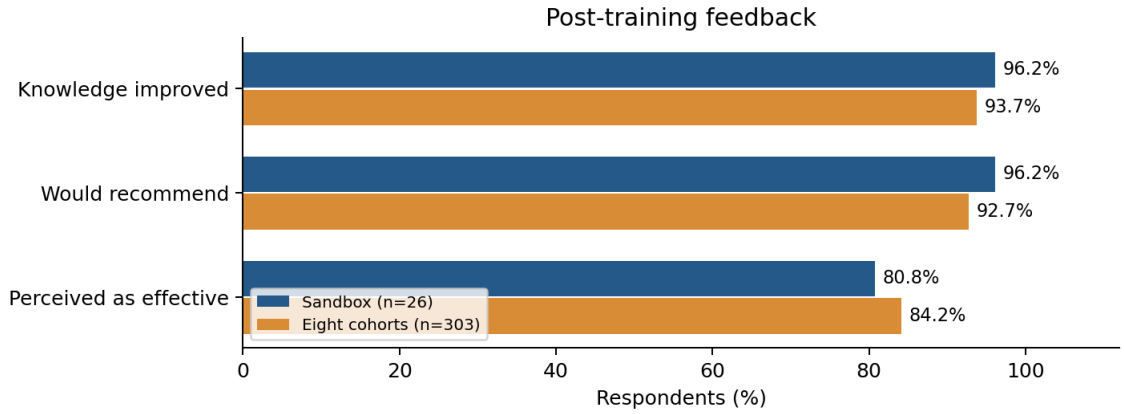


รูปที่ 37 อินโฟกราฟิกสรุปผลก่อนและหลังการอบรม RJ Teacher Training ปี 2569 กลุ่มผู้เข้าอบรม 8 รุ่น

ที่มา: รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice สำหรับครู ปี 2569 กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น

ในด้านความรู้และการยอมรับหลังการอบรม ผู้ตอบจำนวน 284 คนจาก 303 คน หรือร้อยละ 93.7 ระบุว่ามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ RJ เพิ่มขึ้น อีก 18 คน หรือร้อยละ 5.9 ระบุว่ามีความรู้และ

ความเข้าใจอยู่บ้าง ขณะเดียวกัน ร้อยละ 92.7 ระบุว่าจะแนะนำ RJ และร้อยละ 84.2 เห็นว่า RJ มีประสิทธิภาพ ส่วนร้อยละ 15.2 เห็นว่า RJ อาจมีประสิทธิภาพ[105]



รูปที่ 38 ความเห็นหลังการอบรมทันที เปรียบเทียบกลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น

ที่มา: รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569 กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น



รูปที่ 39 อินโฟกราฟิกสรุปผลสะท้อนหลังการอบรม RJ Teacher Training ปี 2569 เปรียบเทียบกลุ่ม Sandbox และกลุ่มผู้เข้าอบรม 8 รุ่น

ที่มา: รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice สำหรับครู ปี 2569 กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น

[105] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 19–20.

ข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพจากผู้เข้าร่วมทั้ง 8 รุ่นชี้ให้เห็นเงื่อนไขสำคัญต่อการนำ RJ ไปใช้จริง ได้แก่ เวลาและภาระงานของครู ความเข้าใจและความร่วมมือของผู้บริหาร เพื่อนครู ผู้ปกครอง และนักเรียน ทักษะการรับฟังและการตั้งคำถาม ความพร้อมของคู่กรณี ความแตกต่างของบริบทในแต่ละกรณี ตลอดจนความจำเป็นของเครื่องมือและระบบสนับสนุน ผู้เข้าร่วมจึงเสนอให้เพิ่มการฝึกกรณีซับซ้อน การฝึกฟังโดยไม่ตัดสินและการตั้งคำถาม จัดทำคู่มือ บทพูดตัวอย่าง แบบติดตาม และสื่อที่สามารถนำไปใช้ได้ รวมถึงมีช่องทางปรึกษาทีมที่ปรึกษาเมื่อพบกรณีที่เกินขีดความสามารถของโรงเรียน[106]

โดยสรุป ผลการประเมินปี พ.ศ. 2569 สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความรู้ การยอมรับ และแนวทางการตอบสนองต่อสถานการณ์จำลองในทิศทางที่สอดคล้องกับหลัก RJ อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวเป็นหลักฐานจากแบบประเมินและการรับรู้ของผู้เข้าร่วม จึงยังไม่สามารถใช้ยืนยันในเชิงสาเหตุว่าการอบรมเพียงอย่างเดียวทำให้ความขัดแย้งหรือความรุนแรงในโรงเรียนลดลง และควรติดตามการนำไปใช้จริงในระดับโรงเรียนควบคู่กันไป[107]

3.3.3 ผลการประเมินกลุ่มครูแกนนำจากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง พ.ศ. 2569

การประเมินกลุ่มครูแกนนำครอบคลุมครูจำนวน 30 คนจากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง ซึ่งมีบทบาทต่อเนื่องตั้งแต่การเข้ารับการอบรม การขยายผลภายในโรงเรียน การนำกระบวนการ RJ ไปใช้กับกรณีจริง ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียน จึงนำข้อมูลทั้งก่อนและหลังการอบรม ข้อมูลติดตาม และผลประเมินกิจกรรมถอดบทเรียนมาพิจารณาร่วมกัน โดยแยกฐานข้อมูลแต่ละช่วงอย่างชัดเจน[108]

ข้อมูลก่อนและหลังการอบรมของกลุ่ม Sandbox มีผู้ตอบก่อนอบรม 30 คน หลังอบรม 26 คน และสามารถจับคู่ข้อมูลของผู้ตอบคนเดิมได้ครบ 26 คน ก่อนการอบรม ผู้ตอบร้อยละ 50.0 ระบุว่าไม่มี

---

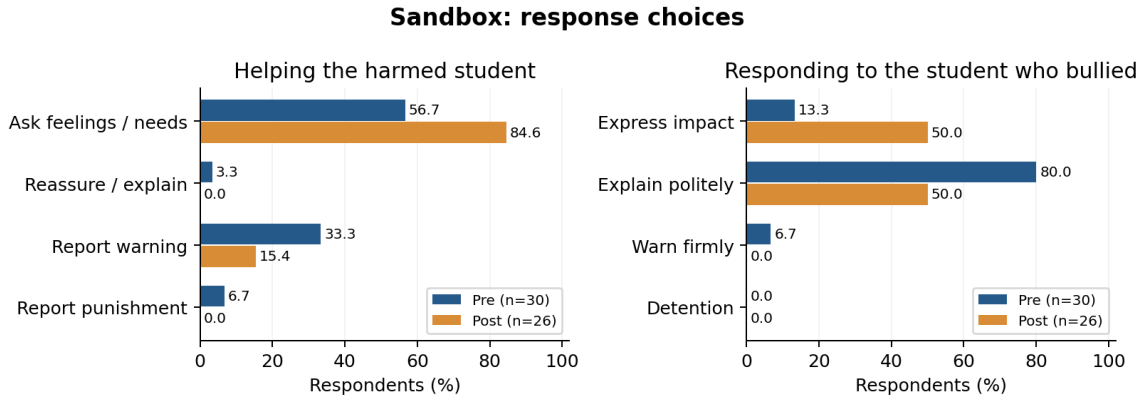
[106] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 20–21.

[107] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 22–23.

[108] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 12–17; ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา โครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–4.

ความรู้เกี่ยวกับ RJ มาก่อน และร้อยละ 20.0 ระบุว่ามีความรู้น้อยมาก รวมเป็นร้อยละ 70.0 ของกลุ่ม ขณะที่ร้อยละ 30.0 มีความรู้ในระดับปานกลาง และไม่มีผู้ตอบที่ระบุว่ามีความรู้ในระดับมาก[109]

ภายหลังการอบรม สัดส่วนผู้ที่เลือกสอบถามความรู้สึกและความต้องการของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งเพิ่มจากร้อยละ 56.7 เป็นร้อยละ 84.6 หรือเพิ่มขึ้น 27.9 จุดร้อยละ ขณะที่การเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ได้รับผลกระทบสะท้อนผลของเหตุการณ์ต่ออีกฝ่ายเพิ่มจากร้อยละ 13.3 เป็นร้อยละ 50.0 หรือเพิ่มขึ้น 36.7 จุดร้อยละ ในทางกลับกัน การแจ้งว่าอีกฝ่ายได้รับการเตือนลดลงจากร้อยละ 33.3 เป็นร้อยละ 15.4 และการแสดงว่าอีกฝ่ายได้รับการลงโทษลดลงจากร้อยละ 6.7 เหลือร้อยละ 0.0[110]

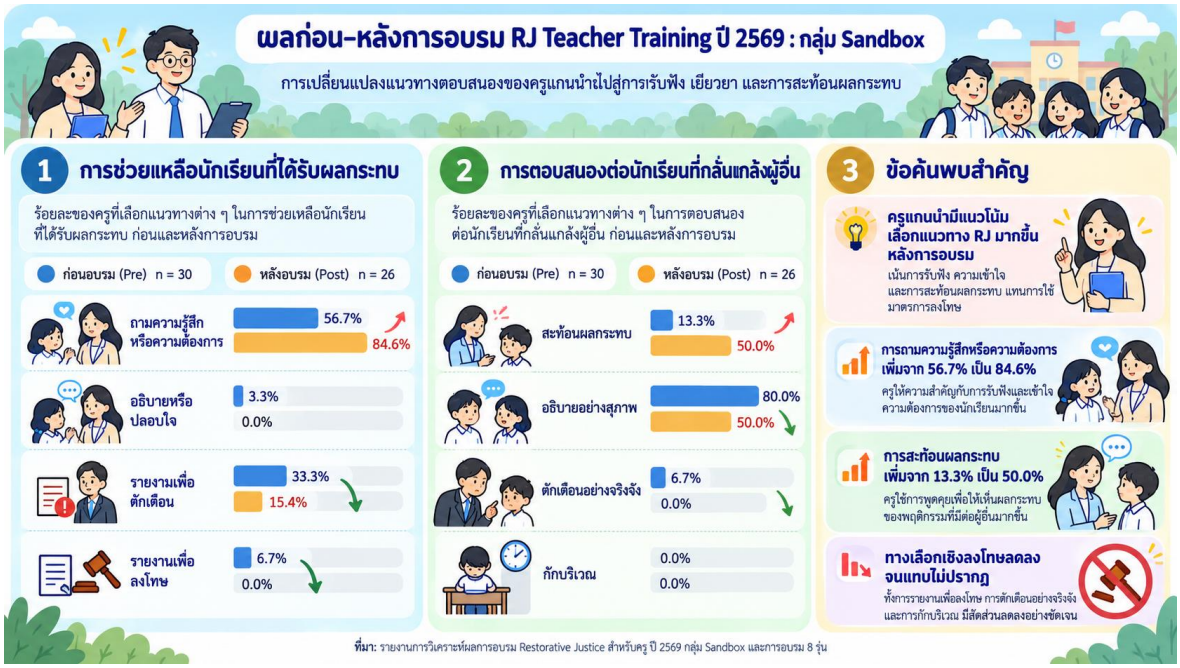


รูปที่ 40 การเปรียบเทียบวิธีตอบสถานการณ์ของกลุ่มครูแกนนำ Sandbox ก่อนและหลังการอบรม

ที่มา: รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569 กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น

[109] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 12–16.

[110] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 15–16.



รูปที่ 41 อินโฟกราฟิกสรุปผลก่อนและหลังการอบรม RJ Teacher Training ปี 2569 กลุ่ม Sandbox

ที่มา: รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice สำหรับครู ปี 2569 กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น

เมื่อพิจารณาเฉพาะผู้ตอบคนเดิม 26 คน พบผลในทิศทางเดียวกัน โดยสัดส่วนผู้ที่เลือกสอบถามความรู้สึกและความต้องการเพิ่มจากร้อยละ 61.5 เป็นร้อยละ 84.6 และผู้ที่เลือกให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งสะท้อนผลกระทบเพิ่มจากร้อยละ 15.4 เป็นร้อยละ 50.0[111]

ด้านการรับรู้หลังการอบรม ผู้ตอบ 25 จาก 26 คน หรือร้อยละ 96.2 ระบุว่ามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ RJ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 96.2 ระบุว่าจะแนะนำ RJ และร้อยละ 80.8 เห็นว่า RJ มีประสิทธิภาพ ขณะที่อีกร้อยละ 19.2 เห็นว่า RJ อาจมีประสิทธิภาพ[112]

ข้อมูลติดตามกลุ่ม Sandbox อีกชุดหนึ่งมีจำนวน 28 แบบตอบ โดย 27 แบบตอบ หรือร้อยละ 96.4 ระบุว่ารับรู้ว่าปัญหาความขัดแย้งลดลง และ 1 แบบตอบ หรือร้อยละ 3.6 ระบุว่าไม่แน่ใจ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวเป็นการรับรู้ย้อนหลังของผู้ตอบ มิใช่จำนวนเหตุการณ์ที่ตรวจสอบจากบันทึก ภายใน

[111] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 15–18.

[112] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 16, 19–20.

โรงเรียน จึงไม่ควรตีความว่าเป็นหลักฐานโดยตรงว่าความขัดแย้งลดลงร้อยละ 96.4 และควรพิจารณาร่วมกับข้อมูลกรณีศึกษา การทำตามข้อตกลง เหตุซ้ำ และความรู้สึกปลอดภัยของนักเรียน[113]

สำหรับกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2569 มีผู้ตอบแบบประเมินจำนวน 23 คน จากกลุ่มเป้าหมาย 30 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67 ผลการประเมินปรากฏดังตารางต่อไปนี้[114]

ตารางที่ 3 ผลการประเมินกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	สรุปผล
ความพึงพอใจภาพรวม	4.74 จาก 5.00	ร้อยละ 94.80
ด้านเนื้อหา	4.64 จาก 5.00	อยู่ในระดับมากที่สุด
ด้านวิทยากรและการนำเสนอ	4.68 จาก 5.00	อยู่ในระดับมากที่สุด
ด้านการบริหารจัดการ	4.70 จาก 5.00	อยู่ในระดับมากที่สุด
ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.52 จาก 5.00	อยู่ในระดับมากที่สุด
การแนะนำกิจกรรมแก่ผู้อื่น	23 จาก 23 คน	ร้อยละ 100.00
ความเหมาะสมของระยะเวลากิจกรรม	22 จาก 23 คน	ร้อยละ 95.65
ความเชื่อมั่นต่อ TIJ	4.61 จาก 5.00	ร้อยละ 92.20

ผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า ครูแกนนำมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในระดับสูงมาก โดยมีคะแนนความพึงพอใจภาพรวม 4.74 จาก 5.00 หรือร้อยละ 94.80 ด้านเนื้อหา 4.64 ด้านวิทยากรและการนำเสนอ 4.68 ด้านการบริหารจัดการ 4.70 และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ 4.52 ผู้ตอบทั้ง 23 คนระบุว่าจะแนะนำกิจกรรมแก่ผู้อื่น และคะแนนความเชื่อมั่นต่อ TIJ อยู่ที่ 4.61 จาก 5.00 หรือร้อยละ 92.20[115]

เมื่อพิจารณาข้อมูลทุกช่วงร่วมกัน พบว่า ครูแกนนำมีทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านแนวทางตอบสนองต่อสถานการณ์ ความรู้และการยอมรับต่อ RJ และการรับรู้เชิงบวกจากประสบการณ์นำแนวคิดไปใช้ต่อในโรงเรียน ขณะเดียวกัน ข้อสะท้อนยังชี้ถึงความจำเป็นของการพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

---

[113] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 17.

[114] FPRI Advisory Co., Ltd., *ผลสำรวจความพึงพอใจและความเชื่อมั่นกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ*, 3–9.

[115] FPRI Advisory Co., Ltd., ผลสำรวจความพึงพอใจและความเชื่อมั่นกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ (RJ Leading Teachers) โครงการ RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่กรุงเทพมหานคร, 19 มิถุนายน พ.ศ. 2569, 3–9.

ระบบส่งต่อความช่วยเหลือ แนวทางยุติการใช้ความรุนแรงในโรงเรียน การมีทีมงานและที่ปรึกษาที่เข้าถึงได้ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงปฏิบัติจาก TIJ และภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง[116]

ทั้งนี้ ข้อมูลแต่ละชุดมีฐานผู้ตอบและช่วงเวลาแตกต่างกัน ได้แก่ ข้อมูลก่อนอบรม 30 คน หลังอบรม 26 คน ข้อมูลติดตาม 28 แบบตอบ และผลประเมินกิจกรรมถอดบทเรียน 23 คน จึงไม่ควรรวมเป็นฐานเดียวกัน แต่ควรพิจารณาในฐานะหลักฐานคนละช่วงของกระบวนการพัฒนาครูและการนำ RJ ไปใช้จริง ควบคู่กับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการถอดบทเรียน การวิเคราะห์กรณีศึกษา และผลการดำเนินงานรายโรงเรียน[117]

3.3.4 การรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students)

เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2569 TIJ ได้อนุมัติการจัดกิจกรรมรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students) ในโรงเรียนนำร่องทั้ง 6 แห่ง โดยกำหนดลงพื้นที่ระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม ถึงวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2569 ในรูปแบบการสนทนากลุ่ม เพื่อรับฟังมุมมองของนักเรียนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในโรงเรียน การได้รับการรับฟังปัญหา การจัดการความขัดแย้ง บุคคลหรือพื้นที่ปลอดภัยที่นักเรียนไว้วางใจ และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาโรงเรียน ข้อมูลส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเติมมุมมองของนักเรียนในฐานะผู้ได้รับผลจากการดำเนินโครงการโดยตรง และใช้ประกอบการพัฒนาเครื่องมือ แนวทางดำเนินงาน และข้อเสนอเชิงนโยบายของโครงการ[118]

กิจกรรมดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากความร่วมมือระหว่างฝ่ายประสานนโยบาย 3 สำนักกิจการต่างประเทศและประสานนโยบาย TIJ กับ SOL: School of Leadership ในการออกแบบกิจกรรมและเครื่องมือสำหรับรับฟังเสียงของนักเรียน โดยมีนายทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์ นางสาวสุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา และนางสาวสิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล เป็นผู้รับผิดชอบหลักของกิจกรรม ร่วมกับเจ้าหน้าที่ TIJ และนักศึกษาฝึกงานในการเตรียมกระบวนการ ลงพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูล และสังเคราะห์ผล เพื่อให้

---

[116] FPRI Advisory Co., Ltd., *ผลสำรวจความพึงพอใจและความเชื่อมั่นกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ (RJ Leading Teachers)*, 7–9; สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 16–17.

[117] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 12–17; FPRI Advisory Co., Ltd., *ผลสำรวจความพึงพอใจและความเชื่อมั่นกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ (RJ Leading Teachers)*, 3–9.

[118] ทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์, สุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา, และ สิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล, *รายงานผลการดำเนินงาน RJ Supported Students*, 12.

มุมมองของนักเรียนเป็นอีกฐานข้อมูลหนึ่งในการประเมินและพัฒนาโครงการ RJ in Schools Sandbox ไม่จำกัดการประเมินอยู่เฉพาะมุมมองของครูและผู้บริหารสถานศึกษา [119]

ในการเตรียมกิจกรรม คณะทำงานได้ประสานกับสำนักการศึกษา สำนักงานเขตหลักสี่ และครูแกนนำจากโรงเรียนนำร่องทั้ง 6 แห่ง เพื่อกำหนดวัน เวลา สถานที่ และประสานนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม โดยโรงเรียนและครูแกนนำมีบทบาทสำคัญในการส่งข้อมูลกิจกรรม ประสานนักเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนจัดเตรียมพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรม การเข้าร่วมกำหนดให้เป็นไปโดยสมัครใจ ไม่ตีตรานักเรียน และไม่จำกัดเฉพาะนักเรียนที่มีผลการเรียนหรือพฤติกรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่อเปิดโอกาสให้ได้รับฟังประสบการณ์ที่หลากหลาย ทั้งนี้ โรงเรียนได้ประสานเอกสารแสดงความยินยอมของผู้ปกครองและนักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม[120]

การดำเนินงานให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเด็กและจริยธรรมในการเก็บข้อมูล โดยก่อนเริ่มกิจกรรม ทีมงานชี้แจงวัตถุประสงค์ สิทธิของผู้เข้าร่วม และการรักษาความลับของข้อมูล นักเรียนสามารถเลือกไม่ตอบคำถาม หยุดพัก หรือถอนตัวจากกิจกรรมได้ตลอดเวลาโดยไม่กระทบต่อการเรียนหรือสิทธิของตน และกิจกรรมดำเนินภายใต้นโยบายการคุ้มครองเด็กของ TIJ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ TIJ ที่ทำหน้าที่ประสานงานและเก็บข้อมูล ได้แก่ นางสาวอรปรางค์ พรเพิ่มพูน และนางสาวอรรุจี อ่อนหวาน ผ่านการอบรม Introduction to Ethics in Evidence Generation Basic Course ของ UNICEF ขณะที่นักศึกษาฝึกงานที่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมและเก็บข้อมูล ได้แก่ นายทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์ นางสาวสุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา นางสาวสิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล และนางสาวณัฏฐณิชา ขัติยะวรา ผ่านการอบรม Ethical Principles and Standards for Evidence Activities Involving People, Ethics and Integrity – Basic Course ของ UNICEF[121]

กิจกรรมสามารถดำเนินการได้ครบทั้ง 6 โรงเรียน โดยมีนักเรียนเข้าร่วมรวม 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้ที่ลงทะเบียนเข้าร่วม กิจกรรมประกอบด้วยเครื่องมือหลายรูปแบบ เช่น Weather Check, My People Support, Fairness & Conflict Reflection, School Experience Scale Evaluation และ

---

[119] SOL: School of Leadership, *รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students)* (2569), 5–23.

[120] ทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์, สุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา, และ สิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล, *รายงานผลการดำเนินงาน RJ Supported Students*, 12–17.

[121] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, หนังสือชี้แจงกิจกรรม RJ Supported Students สำหรับฝ่ายการศึกษาและครู (เอกสารภายในโครงการ, 2569), 5–7.

Magic School Reflection เพื่อสำรวจทั้งความรู้สึกของนักเรียน เครือข่ายบุคคลที่นักเรียนไว้วางใจ ประสบการณ์การได้รับการรับฟัง บทบาทของครูในการจัดการความขัดแย้ง ตลอดจนข้อเสนอของนักเรียนต่อโรงเรียนที่ตนต้องการ[3] การดำเนินกิจกรรมส่วนนี้ได้รับความร่วมมืออย่างสำคัญจากครูแกนนำและโรงเรียนทั้ง 6 แห่งในการประสานและอำนวยความสะดวกให้นักเรียนเข้าร่วม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากนักเรียนทั้ง 46 คนที่สมัครใจร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น ซึ่งทำให้โครงการสามารถนำ “เสียงของนักเรียน” มาเป็นส่วนหนึ่งของการถอดบทเรียนและออกแบบแนวทางในระยะต่อไปได้ [122]

ข้อค้นพบสำคัญสะท้อนว่า ครูยังเป็นหนึ่งในเครือข่ายสนับสนุนที่สำคัญของนักเรียน โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทโรงเรียน ในกรณีถูกเพื่อนกลั่นแกล้งจนได้รับบาดเจ็บและกรณีกังวลเรื่องการเรียน นักเรียน 28 จาก 45 คน หรือประมาณร้อยละ 62 เลือกครูเป็นบุคคลที่ต้องการเข้าหา อย่างไรก็ตาม ความไว้วางใจแตกต่างกันตามประเภทของปัญหา เมื่อปัญหาเกี่ยวข้องกับตัวครู นักเรียนเลือกเพื่อนเป็นบุคคลที่ไว้วางใจมากที่สุดถึงร้อยละ 71 ขณะที่เลือกครูร้อยละ 16 ซึ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีช่องทางช่วยเหลือที่หลากหลายและไม่พึ่งพาบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงช่องทางเดียว[123]

ในด้านประสบการณ์การได้รับการรับฟัง นักเรียนร้อยละ 88.89 เห็นด้วยหรือเห็นด้วยอย่างมากว่าครูเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้อธิบายหรือแสดงความคิดเห็น และร้อยละ 86.67 ระบุว่ารู้สึกสบายใจมากขึ้นหลังจากบอกเล่าหรือขอคำปรึกษาจากครู ขณะที่ร้อยละ 80 เห็นว่าครูสามารถทำหน้าที่เป็นคนกลางในความขัดแย้งระหว่างนักเรียนกับเพื่อนได้ นอกจากนี้ เมื่อให้นักเรียนพิจารณาสถานการณ์ความขัดแย้งสมมติและเสนอว่าหากตนเป็นครูจะจัดการอย่างไร ร้อยละ 68.9 เสนอแนวทางที่มีองค์ประกอบของ RJ อย่างชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการถามและรับฟังผู้เกี่ยวข้องทั้งสองฝ่าย การทำความเข้าใจเหตุผลและผลกระทบ และการพูดคุยเพื่อหาทางออกร่วมกัน[124]

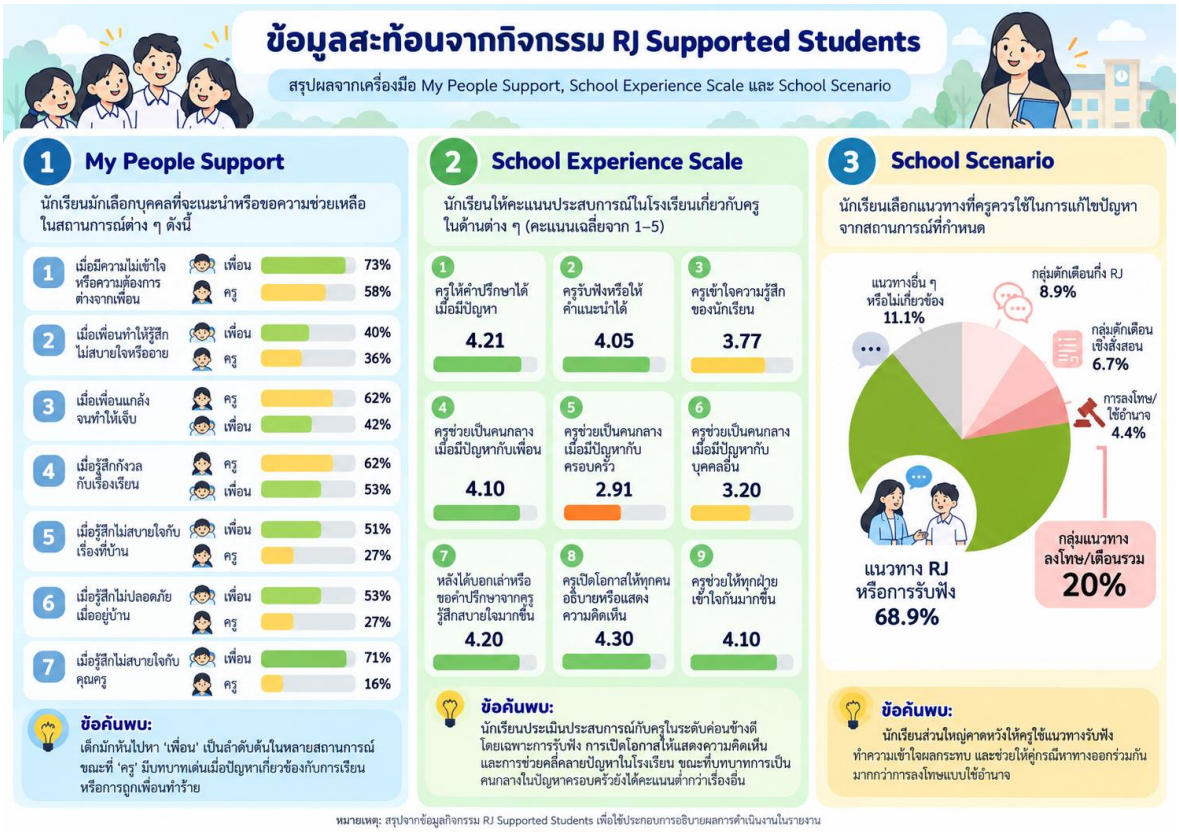
เพื่อให้เห็นภาพข้อค้นพบจากกิจกรรม RJ Supported Students ชัดเจนยิ่งขึ้น รายงานจึงสรุปข้อมูลสำคัญในรูปแบบอินโฟกราฟิกและภาพสรุปเครื่องมือ ดังนี้

---

[122] ทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์, สุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา, และ สิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล, *รายงานผลการดำเนินงาน RJ Supported Students*, 12.

[123] ทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์, สุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา, และ สิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล, *รายงานผลการดำเนินงาน RJ Supported Students*, 12.

[124] ทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์, สุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา, และ สิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล, *รายงานผลการดำเนินงาน RJ Supported Students*, 12.



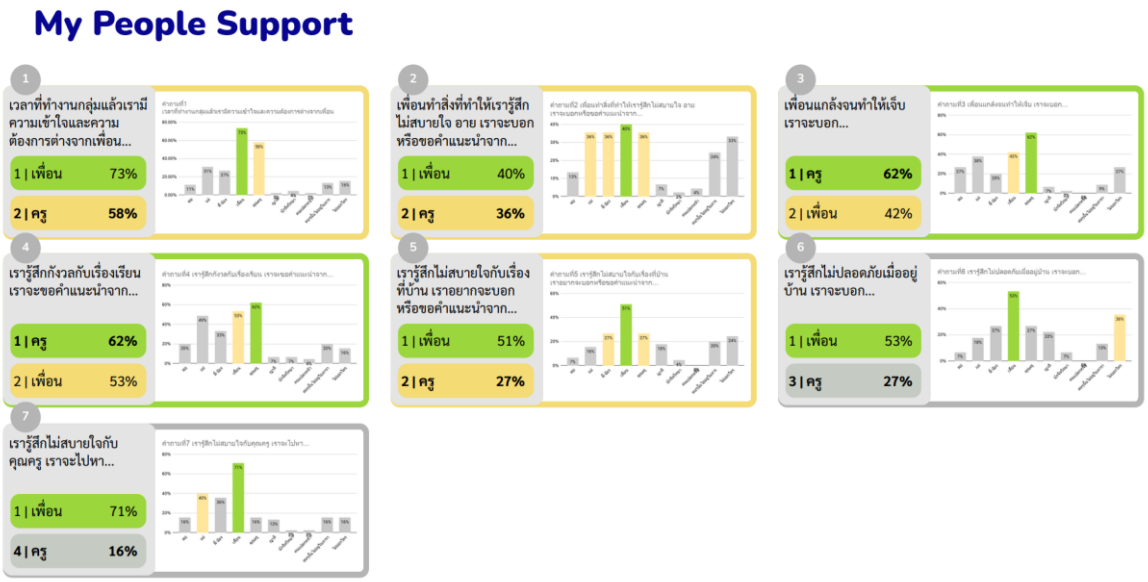
รูปที่ 42 อินโฟกราฟิกสรุปข้อมูลสะท้อนจากกิจกรรม RJ Supported Students

ที่มา: สรุปจากข้อมูลกิจกรรม RJ Supported Students ภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569



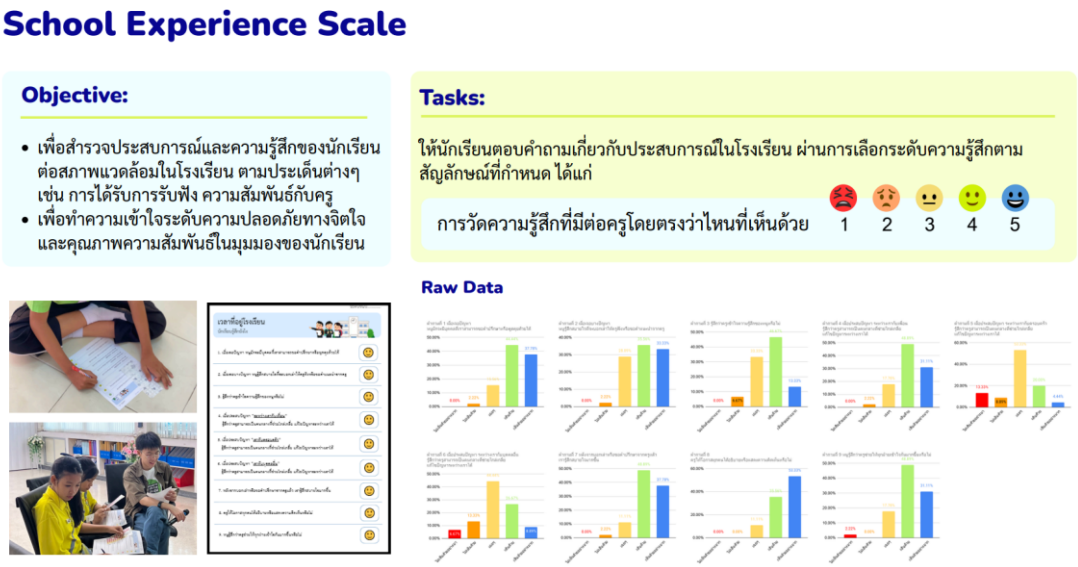
รูปที่ 43 เครื่องมือและข้อมูลดิบจากกิจกรรม My People Support

ที่มา: สรุปจากข้อมูลกิจกรรม RJ Supported Students ภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569



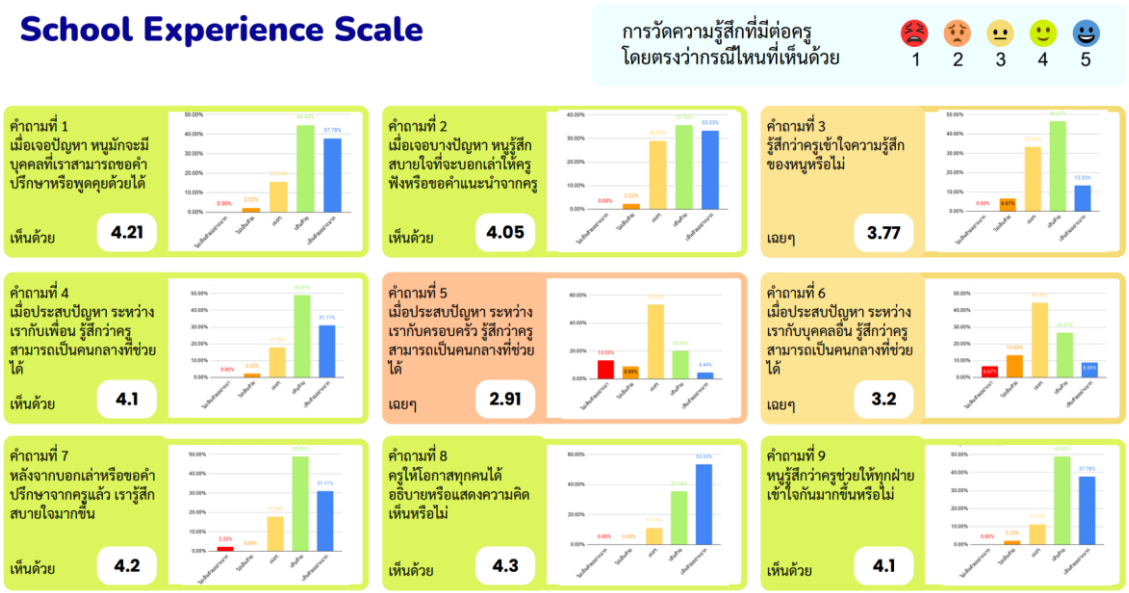
รูปที่ 44 อินโฟกราฟิกสรุปผลจากกิจกรรม My People Support

ที่มา: สรุปจากข้อมูลกิจกรรม RJ Supported Students ภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569



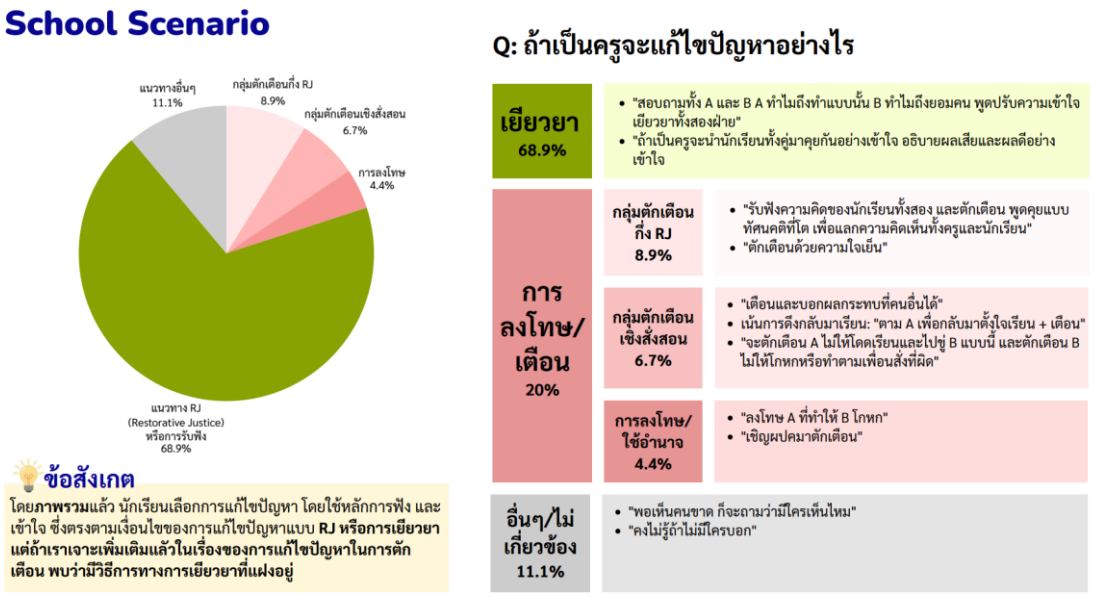
รูปที่ 45 เครื่องมือและข้อมูลดิบจากกิจกรรม School Experience Scale

ที่มา: สรุปจากข้อมูลกิจกรรม RJ Supported Students ภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569



รูปที่ 46 อินโฟกราฟิกสรุปผลจากกิจกรรม School Experience Scale

ที่มา: สรุปจากข้อมูลกิจกรรม RJ Supported Students ภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569



รูปที่ 47 อินโฟกราฟิกสรุปผลจากกิจกรรม School Scenario

ที่มา: สรุปจากข้อมูลกิจกรรม RJ Supported Students ภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox ปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

อย่างไรก็ดี ข้อมูลส่วนนี้ควรตีความในฐานะเสียงสะท้อนและประสบการณ์ของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม มิใช่หลักฐานเชิงเหตุและผลว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดจากโครงการ RJ โดยตรง เนื่องจากไม่ได้มีการเก็บข้อมูลก่อนและหลังในนักเรียนกลุ่มเดียวกัน และนักเรียนที่เข้าร่วมส่วนหนึ่งได้รับการประสานหรือคัดเลือกผ่านครู รายงานจึงเสนอให้การดำเนินงานในระยะต่อไปเพิ่มความหลากหลายของกลุ่มนักเรียน เพิ่มจำนวนครั้งของกิจกรรม และพิจารณาการเก็บข้อมูลก่อนเริ่มโครงการเพื่อให้สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น[125]

โดยการจัดกิจกรรมดังกล่าวได้รับอนุมัติวงเงิน 11,700 บาทจากงบประมาณ TIJ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ประกอบด้วยค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 7,800 บาท ค่าอาหารกลางวันและเครื่องดื่ม 3,000 บาท และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด 900 บาท โดยประมาณ[126]

[125] SOL: School of Leadership, รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students) (2569), 5–23.

[126] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, “บันทึกข้อความ เรื่อง ขออนุมัติจัดกิจกรรมรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students) ภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox และขออนุมัติลงพื้นที่โรงเรียนนำร่อง,” 13 กรกฎาคม 2569.

3.4 แนวทางการขยายผลและการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

ผลการถอดบทเรียนร่วมกับครูแกนนำจากโรงเรียนนำร่องทั้ง 6 แห่งพบว่า ความสำเร็จของการขับเคลื่อน RJ ในโรงเรียนประกอบด้วยหลายปัจจัย ได้แก่ การจัดพื้นที่ปลอดภัยที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน การปรับมุมมองของครูจากการตัดสินไปสู่การรับฟัง และการเชื่อมโยงเครือข่ายสนับสนุนจากหลายภาคส่วน เช่น ผู้ปกครอง ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต นักสังคมสงเคราะห์ และหน่วยงานด้านการคุ้มครองเด็กหรือความปลอดภัย เพื่อให้โรงเรียนสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างรอบด้าน[127]

“เป้าหมายของเราไม่ใช่การสร้างโรงเรียนที่ไม่มีความขัดแย้ง แต่คือการสร้างโรงเรียนที่เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้ว ทุกคนมีภูมิคุ้มกันและวิธีการที่พร้อมรับฟัง เพื่อให้คู่กรณีได้รับการเยียวยา ไม่ด่วนตัดสินว่าใครผิด หรือใครจะต้องถูกลงโทษ และยังคงเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโรงเรียน” – ดร.อณูวรรณ วงศ์พิเชษฐ์ รองผู้อำนวยการ TIJ กล่าวในกิจกรรมถอดบทเรียนครูแกนนำ ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2569 ณ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย โดยระบุด้วยว่า การนำ RJ เข้าสู่พื้นที่การศึกษา คือการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้เรียนรู้ที่จะรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ควบคู่กับการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างสร้างสรรค์[128]

สำหรับการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ (RJ Leading Teachers) วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2569 UNFPA สนับสนุนค่าอาหารว่าง เครื่องดื่ม และอาหารกลางวันสำหรับการจัดกิจกรรม 1 วัน โดยประมาณการมูลค่าจากอัตราค่าอาหารที่ใช้ในกิจกรรมเดิมสำหรับผู้เข้าร่วมและทีมงานรวม 45 คน คิดเป็นประมาณ 14,400 บาท ทั้งนี้ เป็นมูลค่าประมาณการของการสนับสนุนจากภาคีและไม่รวมอยู่ในงบประมาณ TIJ[129]

การสร้างระบบรับฟังและฟื้นฟูความสัมพันธ์ตั้งแต่ต้นทางยังมีความสำคัญต่อการลดต้นทุนที่สังคมและกระบวนการยุติธรรมต้องแบกรับในระยะยาว เพราะเมื่อความขัดแย้งหรือความรุนแรงไม่ได้รับการป้องกันและคลี่คลายอย่างเหมาะสม ปัญหาอาจลุกลามไปสู่การหลุดออกจากระบบการศึกษา การเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หรือการเผชิญบาดแผลซ้ำในระหว่างทางของกระบวนการ ไม่ว่าจะเป็นการต้องเล่า

---

[127] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[128] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *บทสรุป RJ in Schools*, ส่วน “แนวทางการขยายผลและการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย.”

[129] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: บูรณาการข้อมูลความคืบหน้าและรายงาน Phase 2* (เอกสารภายใน, 2569), ส่วนงบประมาณและการสนับสนุนจากภาคี.

เหตุการณ์ซ้ำ การถูกตั้งคำถามซ้ำ การถูกตีตรา หรือการไม่ได้รับการเยียวยาที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ได้รับผลกระทบ[130]

ข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ของโครงการระบุว่า อาชญากรรมและระบบยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทยก่อให้เกิดต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคมประมาณ 972,900 ล้านบาท หรือร้อยละ 5.6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศในปี 2022 ขณะที่ความรุนแรงระหว่างบุคคล เช่น ความรุนแรงต่อเด็ก ความรุนแรงในครอบครัว และความรุนแรงทางเพศ มีต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคมประมาณ 279,000 ล้านบาท หรือร้อยละ 1.6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่า การลงทุนในกลไกป้องกันและเยียวยาตั้งแต่ระดับโรงเรียนมิได้เป็นเพียงมาตรการด้านการศึกษา แต่ยังมีส่วนช่วยลดภาระที่เกิดขึ้นในปลายทางของระบบยุติธรรมและสังคมโดยรวม[131]

จากข้อค้นพบดังกล่าว RJ in Schools มิได้เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับจัดการความขัดแย้งภายในโรงเรียน แต่เป็นกลไกเชิงป้องกันที่ช่วยให้โรงเรียนดำเนินการต่อปัญหาตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ลดโอกาสที่ความขัดแย้งจะพัฒนาไปสู่ความรุนแรง ลดการซ้ำเติมเด็กในกระบวนการดูแลช่วยเหลือ และสนับสนุนให้เด็กยังคงเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโรงเรียนอย่างมีศักดิ์ศรี ปลอดภัย และมีโอกาสเรียนรู้จากความผิดพลาด[132]

ในระดับนโยบาย กรุงเทพมหานครได้แสดงเจตนารมณ์ในการขับเคลื่อน RJ ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในระบบโรงเรียน โดยนายศานนท์ หวังสร้างบุญ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กล่าวในพิธีเปิดกิจกรรมพัฒนาทักษะคุณครู ภายใต้โครงการ RJ in Schools ว่า

---

[130] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[131] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *RJ Sandbox: Implementation of Restorative Justice in Schools*, เอกสารนำเสนอ, 3.

[132] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

“โจทย์สำคัญคือ เราจะทำอย่างไรให้กระบวนการ RJ เข้าไปอยู่ในโรงเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เฉพาะบางโรงเรียนที่อยากทำ แต่ต้องเป็นแนวทางที่สามารถวางแผนได้ตั้งแต่วันแรกของการเปิดเทอม กรุงเทพมหานครยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้ร่วมมือกับ TIJ และภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อน RJ in Schools และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การดำเนินงานครั้งนี้จะก่อให้เกิดกรณีศึกษาและบทเรียนที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การขยายผลในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 437 โรงเรียนต่อไป” – นายศานนท์ หวังสร้างบุญ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กล่าวในพิธีเปิดกิจกรรมพัฒนาทักษะคุณครูภายใต้โครงการ RJ in Schools [133]

ทิศทางดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาของนายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่มุ่งทำให้โรงเรียนเป็น “พื้นที่ปลอดภัยทางใจ” เพื่อให้เด็กกล้าเปิดใจพูดคุยถึงปัญหาของตนเอง และมีทักษะในการจัดการความเครียด ผ่าน 4 กลไกหลัก ได้แก่ การต่อยอดการเยี่ยมบ้านและการดูแลรายบุคคล การจัดระบบนักจิตวิทยาหมุนเวียนเพื่อดูแลโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา การเปลี่ยนห้องปกครองให้เป็น “ห้องอบอุ่น” ผ่านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา และการเพิ่มกิจกรรมเชื่อมโยงครู เด็ก และครอบครัวอย่างเป็นระบบ[134]

แนวทางหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการนำหลัก RJ ไปปรับใช้ในระดับโรงเรียน คือการปรับเปลี่ยนบทบาทและบรรยากาศของ “ห้องปกครอง” จากพื้นที่ที่นักเรียนอาจเชื่อมโยงกับการลงโทษหรือการใช้อำนาจ ไปสู่พื้นที่สำหรับการรับฟัง ให้คำปรึกษา และช่วยเหลือนักเรียน โดยโรงเรียนบางเขน (ไว้สาลีอนุสรณ์) ได้เริ่มดำเนินการในรูปแบบ “ห้องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ขณะที่โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 2 ได้พัฒนาพื้นที่ในลักษณะ “ห้องอุ่นรัก” หรือ “ห้องหลบร้อน” เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้ามาพูดคุย ขอคำปรึกษา หรือพักจากสถานการณ์ที่สร้างความตึงเครียดได้อย่างปลอดภัย แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบจากโครงการ RJ in Schools Sandbox ที่สะท้อนความสำคัญของการลดบรรยากาศเชิงอำนาจและเพิ่มพื้นที่รับฟังภายในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้สึกปลอดภัยและสามารถเข้าถึงครูหรือระบบช่วยเหลือ

[133] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, “บันทึกคำกล่าวนายศานนท์ หวังสร้างบุญ ในพิธีเปิดกิจกรรมพัฒนาทักษะคุณครู ภายใต้โครงการ RJ in Schools,” เอกสารภายใน, 2569.

[134] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

ได้ง่ายขึ้น รวมทั้งเอื้อต่อการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ซ้ำเติมหรือตีตราเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้รับผิดชอบต่อผลกระทบจากการกระทำ และกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนโรงเรียนได้อย่างสร้างสรรค์[135]



รูปที่ 48–49 ห้องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบางเขน (ไว้สาลีอนุสรณ์)



รูปที่ 50–51 ห้องอุ่นรัก หรือห้องหลบร้อน โรงเรียนเคหะทุ่งสองห้องวิทยา 2

[135] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

ข้อค้นพบจากโครงการได้รับการนำไปใช้ประกอบการหารือเชิงนโยบายด้านการศึกษา โดยผู้แทน TIJ เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการปฏิรูปการศึกษาและแลกเปลี่ยนบทเรียนจาก RJ in Schools Sandbox ในประเด็นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยในโรงเรียน การออกแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่ซ้ำเติมเด็ก และการคำนึงถึงสุขภาพจิตของทั้งครูและนักเรียน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่ปลอดภัยและเป็นธรรม[136]

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อน RJ ให้เกิดผลในระดับระบบยังมีอุปสรรคสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะภาระงานเอกสารและภาระงานประจำของครูที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจของครูแกนนำ ขณะที่ผู้บริหารบางส่วนยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ RJ อย่างเพียงพอ ครูแกนนำจึงเสนอให้มีบุคลากรหรือกลไกเฉพาะด้าน RJ ในโรงเรียน งบประมาณสนับสนุนที่ชัดเจน ระบบให้คำปรึกษาและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการบรรจุผลการดำเนินงาน RJ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและประเมินคุณภาพโรงเรียน เพื่อให้กระบวนการนี้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน[137]

สำหรับระยะต่อไป TIJ และภาคีอยู่ระหว่างพิจารณาแนวทางต่อยอดบทเรียนจาก Sandbox ไปสู่การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้และระบบสนับสนุนในโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและผู้บริหาร การเชื่อม RJ กับรายวิชาแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การมีระบบพี่เลี้ยงและการส่งต่อกรณีที่มีความเสี่ยง รวมถึงการติดตามผลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับนโยบาย ทั้งนี้ รายละเอียดของแผนปีงบประมาณ พ.ศ. 2570 ยังอยู่ในขั้นร่างข้อเสนอและอาจปรับตามการหารือกับกรุงเทพมหานครและภาคีที่เกี่ยวข้อง[138]

---

[136] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: บูรณาการข้อมูลความคืบหน้าและรายงาน Phase 2* (เอกสารภายใน, 2569), ส่วน "การเชื่อมโยงองค์ความรู้สู่กลไกคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยในสถานศึกษา."

[137] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[138] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

4. การเผยแพร่ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการเชื่อมโยงเชิงนโยบาย

4.1 การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในระดับนานาชาติ

4.1.1 Children on the Move ในการประชุม The 13th International Seminar of the European Forum for Restorative Justice (EFRJ)

ประสบการณ์จากโครงการ RJ in Schools Sandbox ได้รับการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนในเวทีวิชาการระดับนานาชาติ โดยนายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ Restorative Justice in Schools ในบริบทของการคุ้มครองเด็ก ภายใต้ประเด็น Children on the Move ในการประชุม The 13th International Seminar of the European Forum for Restorative Justice (EFRJ) หัวข้อ Crossing Borders – Building Futures: Restorative Justice for Children and Young People on the Move ณ กรุงเอเธนส์ สาธารณรัฐเฮลเลนิก ระหว่างวันที่ 16–17 พฤษภาคม พ.ศ. 2568

การนำเสนอดังกล่าวสะท้อนว่า แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ปลอดภัยผ่านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาของประเทศไทยมิได้เป็นเพียงกลไกในการป้องกันและจัดการความขัดแย้งในสถานศึกษา แต่ยังเป็นกรณีศึกษาด้านการคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เป้าหมายที่ 16 ซึ่งมุ่งส่งเสริมสังคมที่สงบสุข การเข้าถึงความยุติธรรม และการสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุม บทเรียนจากประเทศไทยได้รับการแลกเปลี่ยนกับผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูจากหลายประเทศ ซึ่งสะท้อนศักยภาพในการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูของประเทศไทยในเวทีสากล[139]

[139] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *บทสรุป RJ in Schools*, ส่วน “การเผยแพร่และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในระดับนานาชาติ.”



รูปที่ 52 การเผยแพร่องค์ความรู้ในเวที European Forum for Restorative Justice

4.1.2 การพัฒนา Checklist เพื่อสถานศึกษาปลอดความรุนแรงภายใต้ความร่วมมือไทย–ออสเตรเลีย

ภายใต้โครงการความร่วมมือประเทศลุ่มแม่น้ำโขง–ออสเตรเลีย (Mekong-Australia Partnership: MAP) 2026 หลักสูตร Legal Policy Masterclass Programme ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงการต่างประเทศและการค้าของออสเตรเลีย (DFAT) ร่วมกับ Flinders University และ TIJ ได้มีการพัฒนา Checklist for Violence-Free Schools: A Child-Friendly, GEDSI-Responsive, and Restorative-Oriented Tool เพื่อแปลงมาตรฐานและองค์ความรู้ระหว่างประเทศให้เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษา

Checklist ดังกล่าวพัฒนาจากกรอบสำคัญ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ยุทธศาสตร์ต้นแบบของสหประชาชาติว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อเด็ก กรอบ INSPIRE โครงการ Safe to Learn และแนวคิด Gender Equality, Disability and Social Inclusion (GEDSI) โดยปรับให้สอดคล้องกับบริบททางกฎหมาย สถาบัน และวัฒนธรรมของสถานศึกษาไทย

สาระสำคัญของเครื่องมือคือการเปลี่ยนจากระบบที่เน้นการตอบสนองหลังเกิดเหตุและการลงโทษไปสู่ระบบโรงเรียนที่ให้ความสำคัญกับ การป้องกัน การคุ้มครองเด็ก การตอบสนองเชิงฟื้นฟูเยียวยา และความยั่งยืนของระบบ โดยประกอบด้วย Checklist ระดับภาพรวมสำหรับผู้บริหาร และ Checklist เชิงลึกสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ครอบคลุมมาตรการเชิงป้องกัน การตรวจจับและรายงานเหตุ การดูแลที่คำนึงถึงความบอบช้ำ การส่งต่อและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การติดตามข้อมูล ความรับผิดชอบเชิงสถาบัน และการขยายผล [140]

บทเรียนจากความร่วมมือนี้สะท้อนว่า การขับเคลื่อน RJ ในโรงเรียนควรดำเนินควบคู่กับระบบ safeguarding และกลไกป้องกันความรุนแรงระดับโรงเรียน โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจน ผู้รับผิดชอบ ระบบแจ้งเหตุ การบันทึกข้อมูล แนวทางส่งต่อ และหลักฐานสำหรับติดตามผล เพื่อให้ RJ ไม่เป็นเพียงกระบวนการที่ใช้หลังเกิดความขัดแย้ง แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบป้องกันและดูแลเด็กทั้งโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง Whole-School Approach ของโครงการ RJ in Schools[141]

4.1.3 บทเรียนจากเวทีระหว่างประเทศ: การขับเคลื่อน Restorative Justice จากหลักการสู่การปฏิบัติ

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ร่วมกับ European Forum for Restorative Justice (EFRJ) รัฐบาลฟินแลนด์ และสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) จัดการประชุมคู่ขนานหัวข้อ “Implementing Restorative Justice to Enhance Access to Justice” ภายใต้การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญาครั้งที่ 15 ณ กรุงอาบูดาบี เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2569

ในโอกาสดังกล่าว นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม หัวหน้าฝ่ายนโยบายและกิจการต่างประเทศด้านหลักนิติธรรมและความยุติธรรมทางอาญา TIJ ร่วมเป็นผู้อภิปรายในหัวข้อ “Advancing Restorative Justice in Asia: Lessons and Future Directions” โดยสะท้อนว่า Restorative Justice หรือความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในภูมิภาคเอเชียไม่ได้มีรูปแบบเดียว แต่พัฒนาขึ้นผ่านกลไกที่แตกต่างกันตามระบบกฎหมายและบริบทของแต่ละประเทศ ทั้งกระบวนการเบี่ยงเบนคดีเด็กและเยาวชน การไกล่เกลี่ยคดีอาญา การคุมประพฤติ กลไกชุมชน และการนำแนวทางเชิงฟื้นฟูไปใช้ในโรงเรียน

[140] Sornprohm, *Checklist for Violence-Free Schools*, 5–20.

[141] Sornprohm, *Checklist for Violence-Free Schools*, 2–20.

สำหรับประเทศไทย มีทั้งกลไกภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน การคุมประพฤติ และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ควบคู่กับการพัฒนาโครงการ RJ in Schools ของ TIJ ซึ่งนำแนวคิดความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยามาใช้ทั้งในเชิงป้องกัน ก่อนที่ความขัดแย้งจะทวีความรุนแรง และในเชิงตอบสนองเมื่อเกิดเหตุ โดยในปี 2569 มีโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง มีกรณีจริงที่ติดตาม 52 กรณี ขยายการมีส่วนร่วมไปมากกว่า 109 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และมีผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาที่ผ่านการอบรมและรับรองมากกว่า 900 คน[142]

จากการแลกเปลี่ยนในเวทีดังกล่าว มีประเด็นสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

มาตรฐานของสหประชาชาติเป็นฐานร่วมที่สำคัญ แต่การนำไปใช้จริงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีทักษะ ระบบคัดกรองและส่งต่อที่ชัดเจน ตลอดจนมาตรการคุ้มครองสิทธิ ความสมัครใจ และความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมกระบวนการ

การใช้ RJ กับเด็กต้องคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย ทั้งด้านรูปแบบการสื่อสาร ความสามารถในการทำความเข้าใจ การช่วยเหลือที่ทันท่วงที และการติดตามอย่างเหมาะสม เพื่อให้โรงเรียนสามารถทำหน้าที่ทั้งป้องกันความรุนแรงและสนับสนุนการเยียวยาได้อย่างปลอดภัย

การขยายผลอย่างยั่งยืนต้องอาศัยขีดความสามารถของระบบ ทั้งงบประมาณ การประสานงานข้ามหน่วยงาน ระบบส่งต่อ และข้อมูลผลลัพธ์ที่สามารถนำไปใช้พัฒนานโยบายและปรับปรุงการปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง

บทเรียนจากเวทีดังกล่าวสะท้อนว่า Restorative Justice ไม่ควรถูกมองเพียงเป็นทางเลือกที่นำมาใช้ภายหลังเกิดความเสียหาย แต่สามารถพัฒนาให้เป็นทั้งกลไกเชิงป้องกัน เชิงตอบสนอง และเชิงฟื้นฟู ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบยุติธรรมที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนที่สามารถเชื่อมการรับฟัง การคุ้มครอง การช่วยเหลือ และการเยียวยาเข้ากับระบบดูแลเด็กได้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

แนวทางดังกล่าวยังชี้ให้เห็นความสำคัญของการเชื่อมองค์ความรู้และมาตรฐานระหว่างประเทศเข้ากับบริบทการปฏิบัติในประเทศไทย ผ่านความร่วมมือระหว่าง TIJ หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา EFRJ

[142] Ukrit Sornprohm, “Advancing Restorative Justice in Asia: Lessons and Future Directions,” presentation at the ancillary meeting “Implementing Restorative Justice to Enhance Access to Justice,” 15th United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice, Abu Dhabi, September 28, 2026.

UNODC รัฐบาลฟินแลนด์ และภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนานโยบายและกลไก Restorative Justice ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและขยายผลได้อย่างยั่งยืน[143]



รูปที่ 53–54 การนำเสนอหัวข้อ “Advancing Restorative Justice in Asia: Lessons and Future Directions” และบรรยากาศการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติและทิศทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูในระดับนานาชาติ ในการประชุมคู่ขนาน “Implementing Restorative Justice to Enhance Access to Justice” ภายใต้การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและความยุติธรรมทางอาญา ครั้งที่ 15 ณ กรุงอาบูดาบี วันที่ 28 กันยายน 2569

4.1.4 การเชื่อมโยงองค์ความรู้สู่กลไกคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยในสถานศึกษา

เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2569 ทีมฝ่ายประสานนโยบาย 3 (POCO 3) เข้าร่วมการประชุมปฏิบัติการขับเคลื่อนศูนย์พิทักษ์สิทธิ เสรีภาพ และความปลอดภัยของกระทรวงศึกษาธิการ ณ โรงแรมบางกอกพาเลส กรุงเทพมหานคร โดยเข้าร่วมการประชุมกลุ่มที่ 4 คณะทำงานกำหนดแนวทางการสอบสวนและเยียวยา กรณีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox และเชื่อมโยงแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาเข้ากับการพัฒนากลไกคุ้มครองและเยียวยาในระดับระบบ

[143] Sornprohm, “Advancing Restorative Justice in Asia: Lessons and Future Directions.”



รูปที่ 55 การนำข้อค้นพบไปแลกเปลี่ยนในพื้นที่นโยบายด้านการศึกษา

โดยผู้เข้าร่วมได้แบ่งการประชุมเชิงปฏิบัติการออกเป็น 4 กลุ่ม เพื่อพัฒนาข้อเสนอด้านโครงสร้าง การป้องกัน ระบบรับแจ้งเหตุ และแนวทางการสอบสวนและเยียวยา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การจัดทำโครงสร้างศูนย์พิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา หารือการออกแบบโครงสร้างและกลไกการดำเนินงานของศูนย์ฯ โดยเสนอให้มีผู้แทนภาคประชาสังคมและผู้ทรงคุณวุฒิเข้ามามีส่วนร่วม จัดตั้งคณะทำงานด้านฐานข้อมูล (Big Data) กำหนดสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน และแบ่งการดำเนินงานเป็นระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เพื่อให้การขับเคลื่อนมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

กลุ่มที่ 2 การบูรณาการแนวทางการป้องกันและพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา มุ่งพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อป้องกันปัญหาเชิงรุก เชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง และกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันเพื่อให้การคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มที่ 3 การพัฒนาระบบการแจ้งเหตุเพื่อพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา เสนอให้พัฒนาระบบรับแจ้งเหตุที่เข้าถึงง่าย ปลอดภัย และรักษาความลับของผู้แจ้ง โดยเชื่อมโยงระบบที่มีอยู่ เช่น Traffy Fondue และ SoSafe เพื่อลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล พร้อมพัฒนากลไกติดตามกรณีข้ามหน่วยงาน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการคัดกรองและจัดลำดับความเร่งด่วน และการประเมินประสิทธิภาพของระบบอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มที่ 4 การกำหนดแนวทางการสอบสวนและเยียวยา กรณีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา หารือแนวทางตั้งแต่การตรวจสอบข้อเท็จจริง การคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบ การดำเนินการทางวินัยหรือกฎหมาย การฟื้นฟูเยียวยา และการติดตามผล โดยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และการสร้างพื้นที่ปลอดภัยที่เอื้อต่อการให้ข้อมูลอย่างไว้วางใจ

สำหรับ**กลุ่มที่ 4** ซึ่ง TIJ เข้าร่วม นายอุกฤษฏ์ ศรพรหม เป็นผู้แทนกลุ่มนำเสนอผลการหารือ โดยสาระสำคัญที่เชื่อมโยงโดยตรงกับโครงการ RJ in Schools Sandbox คือข้อเสนอให้พิจารณาปัจจัยแวดล้อมและบริบทของทั้งผู้ได้รับผลกระทบและผู้กระทำควบคู่กับการดำเนินการตามกฎหมาย และพิจารณาประยุกต์ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในขั้นตอนที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการรับผิดชอบต่อการกระทำ การเยียวยาความเสียหาย การฟื้นฟูความสัมพันธ์ และการลดโอกาสเกิดเหตุซ้ำ ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวมิได้ใช้ทดแทนกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายในกรณีที่จำเป็น แต่เป็นกลไกเสริมให้การคุ้มครองและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบมีความรอบด้านมากขึ้น

การเข้าร่วมการประชุมครั้งนี้สะท้อนการเชื่อมโยงบทเรียนจากพื้นที่นำร่องของโครงการไปสู่การพัฒนากลไกระดับนโยบาย โดยเฉพาะการออกแบบระบบรับแจ้งเหตุ การคุ้มครองผู้ได้รับผลกระทบ การทำงานแบบสหวิชาชีพ และการเยียวยาที่คำนึงถึงความปลอดภัย ศักดิ์ศรี และความต้องการของเด็ก ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการขยายผลแนวทาง RJ ในระบบการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม[144]

[144] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: บูรณาการข้อมูลความคืบหน้าและรายงาน Phase 2* (เอกสารภายใน, 2569), ส่วน “การเชื่อมโยงองค์ความรู้สู่กลไกคุ้มครองสิทธิและความปลอดภัยในสถานศึกษา.”





รูปที่ 56–57 การประชุมปฏิบัติการขับเคลื่อนศูนย์พิทักษ์สิทธิ เสรีภาพ และความปลอดภัยของกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 3 สิงหาคม 2569 ณ โรงแรมบางกอกพาเลส กรุงเทพมหานคร

5. ผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายตามแผน

ตารางที่ 4 ผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับเป้าหมายตามแผน

องค์ประกอบตามแผน	เป้าหมายตามแผน	ผลการดำเนินงาน	สถานะ/ข้อสังเกต
กิจกรรมที่ 1 การพัฒนาครูแกนนำ	ครูแกนนำ 30 คน จากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง	พัฒนาครูแกนนำครบ 30 คน โรงเรียนละ 5 คน และสนับสนุนให้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรร่วมและผู้สนับสนุนกระบวนการจัดอบรม	ดำเนินการตามแผน
กิจกรรมที่ 2 การขยายผลภายในโรงเรียน	ขยายผลสู่ครูภายในโรงเรียนนำร่องประมาณ 180 คน	ครูแกนนำดำเนินการถ่ายทอดความรู้และประยุกต์ใช้เครื่องมือในโรงเรียนนำร่องทั้ง 6 แห่ง	ดำเนินการตามแผน
กิจกรรมที่ 3 การบริหารจัดการกรณีศึกษา	นำ RJ ไปใช้กับกรณีจริงอย่างน้อย 30 กรณี	มีการรวบรวมและวิเคราะห์กรณีศึกษาจำนวน 52 กรณี เพื่อประกอบการถอดบทเรียนและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย	ดำเนินการตามแผน
กิจกรรมที่ 4 การพัฒนาทักษะครู	จัดอบรม 8 รุ่น ครอบคลุมโรงเรียนอย่าง	ดำเนินกิจกรรมครบ 8 รุ่น ระหว่างเดือนมีนาคมถึง	ดำเนินการตามแผน

องค์ประกอบตามแผน	เป้าหมายตามแผน	ผลการดำเนินงาน	สถานะ/ข้อสังเกต
	น้อย 109 แห่ง และมีครูหรือบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมอย่างน้อย 300 คน	มิถุนายน พ.ศ. 2569 ครอบคลุมโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 119 แห่ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 329 คน และมีผู้ตอบแบบประเมิน 305 คน	
กิจกรรมที่ 5 การประเมินผลและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย	รายงานผลการประเมิน ข้อเสนอเชิงนโยบาย และแนวทางขยายผล	ดำเนินกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และจัดทำรายงานสรุปผลโครงการ รวมทั้งได้รับอนุมัติจัดกิจกรรมรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students) ในโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง ระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม ถึงวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2569	ดำเนินการตามแผน

6. ผลผลิตของโครงการตามแผน

6.1 การพัฒนาศักยภาพครูและเครือข่าย

6.1.1 ครูแกนนำด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา จำนวน 30 คน จากโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง

6.1.2 เครือข่ายครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้และทักษะด้าน RJ ทั้งภายในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

6.1.3 แผนการดำเนินงานระยะ 12 สัปดาห์ของโรงเรียนนำร่อง ซึ่งจัดทำโดยครูแกนนำภายหลังการอบรมกิจกรรมที่ 1

6.1.4 กิจกรรมขยายผลโดยครูแกนนำภายในโรงเรียนและกิจกรรมสำหรับนักเรียน ซึ่งเป็นฐานสำหรับการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้และการเข้าสู่การบริหารจัดการกรณีศึกษา[145]

6.2 การดำเนินงานและการขยายผล

6.2.1 การดำเนินงานและการวิเคราะห์กรณีศึกษาในโรงเรียนนำร่อง เพื่อสะท้อนรูปแบบกระบวนการ เป้าหมายการเยียวยา การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการป้องกันการเกิดเหตุซ้ำ

6.2.2 กิจกรรม Training for Teachers จำนวน 8 รุ่น ครอบคลุมโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 119 แห่ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 329 คน

6.2.3 หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ของกิจกรรม Training for Teachers ประกอบด้วยการเรียนรู้เชิงแนวคิด การฝึกทักษะ การฝึกปฏิบัติ การใช้บอร์ดเกม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดย School Champions และการเชื่อมโยงระบบส่งต่อ[146]

---

[145] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา โครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–4.

[146] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ Training for Teacher*, 4–64; ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Policy Recommendation Draft*, แผ่น F Annex / F3.

6.3 การประเมินผลและการสังเคราะห์บทเรียน

6.3.1 ผลการประเมินกิจกรรม Training for Teachers ครบทั้ง 8 รุ่น มีผู้ตอบแบบประเมิน 305 คน พร้อมข้อมูลด้านความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และผลแบบสอบถามหลังการอบรม โดยมีความพึงพอใจภาพรวมเฉลี่ย 4.60 จาก 5.00 หรือร้อยละ 91.95

6.3.2 ผลการประเมินครูแกนนำจากกลุ่มเป้าหมาย 30 คนในโรงเรียนนำร่อง 6 แห่ง ประกอบกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากกิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียน เพื่อใช้ในการสังเคราะห์ผลและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย

6.3.3 รายงานสรุปผลโครงการ ซึ่งรวบรวมผลการดำเนินงาน ข้อค้นพบ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ข้อจำกัด และแนวทางการขยายผล[147]

[147] FPRI Advisory Co., Ltd., *ผลสำรวจความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และแบบสอบถามหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ รุ่นที่ 1–8*, 3–11; สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 12–23; ทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์, สุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา, และ สิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล, *รายงานผลการดำเนินงาน RJ Supported Students - รับฟังและสะท้อนประสบการณ์นักเรียน*, 12–17.

7. ผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

7.1 ผลผลิตสำคัญจากการดำเนินโครงการ

7.1.1 การพัฒนาครูแกนนำจากผู้เข้ารับการอบรมไปสู่บทบาทวิทยากรร่วมและ School Champions ซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ เครื่องมือ และประสบการณ์จากการนำ RJ ไปใช้จริงในโรงเรียน

7.1.2 การนำ RJ in Schools Handbook, RJ Journey และ RJ Journey Express มาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความเข้าใจและฝึกทักษะด้านกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา

7.1.3 การเชื่อมโยง SoSafe Platform เข้ากับแนวทาง RJ และระบบส่งต่อความช่วยเหลือ สำหรับกรณีที่มีความซับซ้อนหรือเกินขอบเขตการดูแลของโรงเรียน

7.1.4 การพัฒนาพื้นที่ปลอดภัยและการปรับแนวคิดของพื้นที่ฝ่ายปกครองไปสู่ “ห้องอบอุ่น” หรือห้องระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในบางโรงเรียน เพื่อเพิ่มช่องทางการรับฟังและการเข้าถึงความช่วยเหลือของนักเรียน

7.1.5 การจัดงานแถลงข่าวและแสดงเจตนารมณ์ความร่วมมือ “สังคมปลอดภัย หัวใจเด็กไทยอบอุ่น” เพื่อสื่อสารแนวทางการดำเนินงานและสร้างการรับรู้ต่อสาธารณะ[148]

7.2 ผลลัพธ์และการต่อยอดเชิงระบบ

7.2.1 การสร้างและพัฒนาความร่วมมือระหว่าง TIJ กรุงเทพมหานคร สถาบันวิชาการ และภาคีเครือข่าย เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ระบบส่งต่อ และการขยายผล RJ ในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7.2.2 การนำบทเรียนจาก RJ in Schools Sandbox ไปใช้ประกอบการหารือเชิงนโยบายด้านการศึกษา ตลอดจนเผยแพร่และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเวทีวิชาการระดับประเทศและระดับนานาชาติ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแนวทาง RJ in Schools ในระยะต่อไป[149]

---

[148] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: บูรณาการข้อมูลความคืบหน้าและรายงาน Phase 2* (เอกสารภายใน, 2569), ส่วนผลผลิตและผลลัพธ์.

[149] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *บทสรุป RJ in Schools*, ส่วนการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในระดับนานาชาติ; Sornprohm, “Advancing Restorative Justice in Asia: Lessons and Future Directions.”

8. ผลการใช้จ่ายงบประมาณ

8.1 รายละเอียดงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ[150]

ตารางที่ 5 รายละเอียดงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

รายการหรือกิจกรรม	แหล่งงบประมาณ	วงเงินหรือมูลค่า (บาท)	สถานะและรายละเอียด
Teacher Training Laksi Sandbox วันที่ 30 ถึง 31 ตุลาคม พ.ศ. 2568	TIJ	83,500	วงเงินที่ได้รับอนุมัติสำหรับการอบรมครูแกนนำ ณ Learning Studio 1, TIJ
ค่าจ้างที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 3 คน	TIJ	218,100	
ค่าใช้จ่ายในการออกแบบและดำเนินกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการว่าด้วย RJ ในสถานศึกษา	TIJ	850,000	วงเงินรวมที่ได้รับอนุมัติ โดยมีรายการที่แยกทราบแล้ว 105,400 บาท และส่วนที่ยังไม่ได้แจกแจงรายละเอียด 744,600 บาท
กิจกรรมรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students)	TIJ	11,700	อนุมัติเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2569 ประกอบด้วยอาหารว่างและเครื่องดื่ม 7,800 บาท อาหารกลางวันและเครื่องดื่ม 3,000 บาท และค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด 900 บาท
รวมวงเงิน TIJ สนับสนุน	TIJ	1,163,300	
อาหารและเครื่องดื่มสำหรับกิจกรรมถอดบทเรียน RJ Leading Teachers วันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2569	UNFPA	ประมาณ 14,400	ประมาณการจากอัตราค่าอาหารเดิมสำหรับ 45 คน และถือเป็นการสนับสนุนจากภาคี ไม่รวมในงบ TIJ

[150] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: บูรณาการข้อมูลความคืบหน้าและรายงาน Phase 2* (เอกสารภายใน, 2569), ส่วนผลการใช้จ่ายงบประมาณ; สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, “บันทึกข้อความ เรื่อง ขออนุมัติจัดกิจกรรมรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students) ภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox,” 13 กรกฎาคม 2569.

รายการหรือกิจกรรม	แหล่งงบประมาณ	วงเงินหรือมูลค่า (บาท)	สถานะและรายละเอียด
การติดตาม ประเมินผล พัฒนาเครื่องมือ และสนับสนุน RJ Journey ตาม Evaluation Proposal	FNF	100,000	วงเงินตามข้อเสนอ โดยในจำนวนนี้เป็นค่าผู้สนับสนุนกระบวนการหลักสำหรับการอบรม 4 ครั้ง รวม 16,000 บาท ส่วนที่เหลือเป็นงานติดตาม ประเมินผล รายงาน และปรับแบบเกม
รวมมูลค่าหรือวงเงินสนับสนุนจากภาคี	UNFPA และ FNF	ประมาณ 114,400	

8.2 รายละเอียดการสนับสนุนทรัพยากรและความร่วมมือจากหน่วยงานภาคี[151]

ตารางที่ 6 รายละเอียดการสนับสนุนทรัพยากรและความร่วมมือจากหน่วยงานภาคี

รายการหรือกิจกรรม	แหล่งงบประมาณ	สถานะและรายละเอียด
การอบรมขยายผล RJ แก่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 8 รุ่น	งบประมาณ TIJ และการสนับสนุนแบบ In-kind จากกรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานครสนับสนุนการประสานและเชิญครูจากโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเข้าร่วมการอบรม รวมถึงสนับสนุนการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน
การสนับสนุนวิทยากรและองค์ความรู้ในการอบรม	UNFPA Thailand ในลักษณะ In-kind	สนับสนุนบุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมเป็นวิทยากร ถ่ายทอดองค์ความรู้ และสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบ SoSafe

[151] Found by Design Co., Ltd., *Short Report – RJ in Schools Sandbox Workshops* (Bangkok: Found by Design Co., Ltd., 2026), secs. 9–13; สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: บูรณาการข้อมูลความคืบหน้าและรายงาน Phase 2* (เอกสารภายใน, 2569), ส่วนงบประมาณและการสนับสนุนจากภาคี.

รายการหรือกิจกรรม	แหล่งงบประมาณ	สถานะและรายละเอียด
การจัดงานแถลงข่าวและสื่อสารสาธารณะเกี่ยวกับ RJ in Schools	งบประมาณ TIJ และการสนับสนุนแบบ In-kind จากกรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานครสนับสนุนสถานที่จัดงานแถลงข่าว การประสานหน่วยงานและโรงเรียนในสังกัด ตลอดจนการอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม
การประสานและจัดส่งครูเข้าร่วมการอบรม	งบประมาณ TIJ และการสนับสนุนแบบ In-kind จากกรุงเทพมหานคร	กรุงเทพมหานคร สำนักการศึกษา สำนักงานเขต สำนักการศึกษาสำนักงานเขตหลักสี่ และโรงเรียนในสังกัด สนับสนุนการประสานงาน คัดเลือก และจัดส่งครูเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงอำนวยความสะดวกด้านเวลาปฏิบัติงานของครู
การสนับสนุนสถานที่ บุคลากร และเวลาในการดำเนินกิจกรรมระดับโรงเรียน	โรงเรียนนำร่องและกรุงเทพมหานคร ในลักษณะ In-kind	โรงเรียนสนับสนุนสถานที่ บุคลากร เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม การประสานนักเรียนและผู้ปกครอง ตลอดจนการติดตามกรณีและการนำ RJ ไปใช้

9. ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด

9.1 ข้อจำกัดด้านบุคลากรและการสนับสนุนภายในโรงเรียน

9.1.1 ภาระงานประจำและภาระงานเอกสารของครู ส่งผลต่อเวลา ขวัญกำลังใจ และความต่อเนื่องในการทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนกระบวนการ

9.1.2 ผู้บริหารและบุคลากรบางส่วนยังมีความเข้าใจต่อหลักการและความสำคัญของ RJ ไม่เพียงพอ ทำให้ระดับการสนับสนุนภายในแต่ละโรงเรียนแตกต่างกัน[152]

9.2 ข้อจำกัดด้านกระบวนการและระบบสนับสนุน

9.2.1 กระบวนการ RJ และเครื่องมือมีรายละเอียดและขั้นตอนที่ต้องอาศัยเวลาในการศึกษาทดลองใช้ และฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

9.2.2 กรณีที่มีความซับซ้อนหรือมีความเสี่ยงสูงจำเป็นต้องมีกลไกให้คำปรึกษา การประเมินความเสี่ยง ระบบส่งต่อ และมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของทั้งครูและนักเรียน[153]

---

[152] ทีมที่ปรึกษาโครงการ, *รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา โครงการ RJ in Schools Sandbox*, 1–4; สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[153] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569*, 20–21; สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

10. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานระยะต่อไป

10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการพัฒนาระบบสนับสนุน

10.1.1 กำหนดให้ RJ เป็นส่วนหนึ่งของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน มิใช่กิจกรรมเฉพาะครั้ง[154]

10.1.2 พัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดให้มีระบบพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาสำหรับกรณีที่มีความซับซ้อน[155]

10.1.3 จัดสรรเวลา บุคลากร และงบประมาณเฉพาะสำหรับการขับเคลื่อน RJ เพื่อลดภาระที่ตกอยู่กับครูแกนนำเพียงกลุ่มเดียว[156]

10.1.4 พัฒนาระบบคัดกรอง ประเมินความเสี่ยง และส่งต่อกรณีด้านสุขภาพจิต การคุ้มครองเด็ก และความปลอดภัยให้มีความชัดเจน[157]

10.1.5 ปรับปรุงคู่มือ เกม และเครื่องมือให้ใช้งานง่าย สอดคล้องกับช่วงวัยและบริบทของโรงเรียน พร้อมพัฒนาตัวอย่างกระบวนการจากกรณีจริง[158]

10.1.6 ใช้ข้อมูลจากครูแกนนำ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องประกอบการติดตามผลและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับกรุงเทพมหานคร[159]

10.1.7 สนับสนุนให้เกิดเครือข่าย RJ Leading Teachers และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และรักษาความต่อเนื่องของการดำเนินงาน[160]

10.1.8 ติดตามผลภายหลังการอบรมอย่างเป็นระบบ เพื่อรวบรวมตัวอย่างการนำองค์ความรู้และเครื่องมือไปใช้จริง และพัฒนาฐานแนวปฏิบัติที่ดีจากโรงเรียนต่าง ๆ[161]

10.1.9 พัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมต่อยอดสำหรับผู้ผ่านการอบรม เพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญในการดำเนินกระบวนการกับกรณีที่มีความซับซ้อนมากขึ้น[162]

10.1.10 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในการอบรมและการขับเคลื่อนงาน เพื่อเชื่อมโยง RJ เข้ากับนโยบาย วัฒนธรรมองค์กร และแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียน[163]

---

[154] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

10.2 ความเชื่อมโยงกับทิศทางการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2570

10.2.1 การต่อยอดจาก Sandbox สู่ระบบการเรียนรู้และการดูแลเชิงป้องกันในโรงเรียน

จากบทเรียนปี 2569 แนวทางในปีถัดไปอยู่ระหว่างการพิจารณาต่อยอดจากการอบรมและการจัดการกรณีไปสู่การสร้างระบบการเรียนรู้และการดูแลเชิงป้องกันในโรงเรียน โดยร่างแนวคิด Schools Sandbox เสนอให้เชื่อม RJ กับการพัฒนาทักษะชีวิตและรายวิชาแนะแนวระดับ ม.2 ภายใต้กรอบ Proactive–Responsive–Restorative[164]

---

[155] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[156] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[157] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[158] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[159] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[160] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[161] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[162] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[163] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

[164] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Schools Sandbox 70 - เปลี่ยนหลักสูตรแนะแนว ม.2: ค้นใจเราเข้าใจวัยรุ่น* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569), 1–3.

10.2.2 ประเด็นสำคัญสำหรับการดำเนินงานระยะต่อไป

ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

(1) การพัฒนาครู ผู้บริหาร และครูแกนนำให้เป็น Agents of Change พร้อมระบบ mentor หรือ coach

(2) การเชื่อม RJ กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การคุ้มครองเด็ก และระบบรับแจ้งหรือส่งต่อ เช่น SoSafe

(3) การจัดสรรเวลา ทรัพยากร และแรงจูงใจเพื่อลดการพึ่งพาครูรายบุคคล

(4) การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลที่ครอบคลุมการนำไปใช้จริง ทักษะของนักเรียน การตอบสนองด้านความปลอดภัย และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม[165]

[165] สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, *Schools Sandbox 70 - เปลี่ยนหลักสูตรแนะแนว ม.2: ค้นใจเราเข้าใจวัยรุ่น*, 1–3; สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, *ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School*, 1–2.

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทยและเอกสารโครงการ

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. รายงานการสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย พ.ศ. 2564 (Thailand Global School-based Student Health Survey, 2021: GSHS). นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2565. https://www.hiso.or.th/thaihealthindicator/linksourcethaihealthindicator/รายงานการสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย%20พ.ศ.%202564.pdf

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. “สบส. เผยผลสำรวจพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง พบเด็กไทยเสี่ยงทำร้ายตัวเองมากกว่า 1 ใน 4.” 8 กันยายน 2568. https://prgroup.hss.moph.go.th/info/news/4488

ทีมที่ปรึกษาโครงการ. รายงานสรุปผลการดำเนินงานของทีมที่ปรึกษา โครงการ RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569.

ทีมที่ปรึกษาโครงการ. สังเคราะห์แนวปฏิบัติที่ดี (Good Practices) ของโรงเรียนต้นแบบในเขตหลักสี่. เอกสารโครงการ RJ in Schools Sandbox, 2569.

ทวีรัชต์ บุญญาโพธิวัฒน์, สุวรรณา เหล่าศิริไพศาลวัฒนา, และ สิริกร ปรีดาพิทักษ์กุล. รายงานผลการดำเนินงาน RJ Supported Students - รับฟังและสะท้อนประสบการณ์นักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569.

ฝ่ายประสานนโยบาย 3 สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. Policy Recommendation Draft. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และองค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2566. https://www.unicef.org/thailand/reports/thailand-multiple-indicator-cluster-survey-2022

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. บทสรุป RJ in Schools. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 26 มิถุนายน 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. บันทึกคำกล่าวนายศานนท์ หวังสร้างบุญ ในพิธีเปิดกิจกรรมพัฒนาทักษะคุณครู ภายใต้โครงการ RJ in Schools. เอกสารภายใน, 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. “บันทึกข้อความ เรื่อง ขออนุมัติจัดกิจกรรมรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students)

ภายใต้โครงการ RJ in Schools Sandbox และขออนุมัติลงพื้นที่โรงเรียนนำร่อง.” 13 กรกฎาคม 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. หนังสือชี้แจงกิจกรรม RJ Supported Students สำหรับฝ่ายการศึกษาและครู. เอกสารภายในโครงการ, 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. รายงานการวิเคราะห์ผลการอบรม Restorative Justice (RJ) สำหรับครู ปี 2569: กลุ่ม Sandbox และการอบรม 8 รุ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ Training for Teacher. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร - กิจกรรมพัฒนาทักษะคุณครู. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. รายงานผลการดำเนินโครงการ RJ in Schools Sandbox: บูรณาการข้อมูลความคืบหน้าและรายงาน Phase 2. เอกสารภายใน, 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. RJ Sandbox: Implementation of Restorative Justice in Schools. เอกสารนำเสนอ, 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. Schools Sandbox 70 - เปลี่ยนหลักสูตรแนะแนว ม.2: ค้นใจเรา เข้าใจวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และกรุงเทพมหานคร. บันทึกข้อตกลงความร่วมมือโครงการรณรงค์เชิงนโยบายส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยาในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และกรุงเทพมหานคร, 2568.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย และคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการขยายผล Restorative Justice in School. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2569.

เอกสารภาษาต่างประเทศและเอกสารภาษาอังกฤษ

Finnis, Mark. “The Role of Restorative Practice in Reducing Violence in Schools.” UNICEF, June 29, 2022. https://www.unicef.org/blog/role-restorative-practice-reducing-violence-schools

Found by Design Co., Ltd. Short Report – RJ in Schools Sandbox Workshops. Bangkok: Found by Design Co., Ltd., 2026.

FPRI Advisory Co., Ltd. ผลสำรวจความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และแบบสอบถามหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ โครงการ RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่กรุงเทพมหานคร รุ่นที่ 1–8. กรุงเทพมหานคร: FPRI Advisory Co., Ltd., 2569.

FPRI Advisory Co., Ltd. ผลสำรวจความพึงพอใจและความเชื่อมั่น กิจกรรมแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียนจากครูแกนนำ (RJ Leading Teachers) โครงการ RJ in Schools Sandbox: การพัฒนาโรงเรียนนำร่องด้านความยุติธรรมเชิงฟื้นฟูเยียวยา พื้นที่กรุงเทพมหานคร. 19 มิถุนายน 2569.

Kordumrong, Printorn. Restorative Justice in Thailand: Where We Are, How We Got There and Where We Are Going. เอกสารนำเสนอ, 2569.

OECD. PISA 2022 Results (Volume I and II): Country Notes—Thailand. Paris: OECD Publishing, 2023. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/thailand_6138f4af-en.html

SOL: School of Leadership. รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมรับฟังและสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียน (RJ Supported Students). 2569.

Sornprohm, Ukrit. “Advancing Restorative Justice in Asia: Lessons and Future Directions.” Presentation at the ancillary meeting “Implementing Restorative Justice to Enhance Access to Justice,” 15th United Nations Congress on Crime Prevention and Criminal Justice, Abu Dhabi, September 28, 2026.

Sornprohm, Ukrit. Checklist for Violence-Free Schools: A Child-Friendly, GEDSI-Responsive, and Restorative-Oriented Tool. Bangkok: Thailand Institute of Justice, 2026.

UNESCO. Behind the Numbers: Ending School Violence and Bullying. Paris: UNESCO, 2019. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366483

United Nations. Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: United Nations, 2015. https://sdgs.un.org/2030agenda

United Nations Office on Drugs and Crime. Handbook on Restorative Justice Programmes. 2nd ed. Vienna: United Nations, 2020. https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/20-01146_Handbook_on_Restorative_Justice_Programmes.pdf

เอกสารแนบอ้างอิงฉบับเต็มสามารถดูได้จาก

https://drive.google.com/drive/folders/1I0JEDYgrOhgOoC4MpS1kYtJ_0Kc2ah_d?usp=sharing